Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

14. märts 2024*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – Direktiiv 91/676/EMÜ – Artikli 3 lõige 4 – Artikli 5 lõige 4 – II lisa A osa punktid 2 ja 5 – II lisa B osa punkt 9 – III lisa lõike 1 punktid 2 ja 3 ning lõige 2 – Artikli 5 lõige 5 – Veekogude kaitsmine põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest – Nitraaditundlike alade loetelu läbivaatamine – Tegevusprogrammides ette nähtud kohustuslikud meetmed – Täiendavad või tõhusamad meetmed

Kohtuasjas C-576/22,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 30. augustil 2022 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: C. Hermes ja E. Sanfrutos Cano,

hageja,

versus

Hispaania Kuningriik, esindaja: A. Ballesteros Panizo,

kostja,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud P. G. Xuereb (ettekandja) ja A. Kumin,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

otsuse

1 Euroopa Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul tuvastada, et

– kuna Hispaania Kuningriik ei ole määranud nitraatide osas tundlikeks aladeks Comunidad de Castilla y Leónis (Castilla-Leóni autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Extremaduras (Extremadura autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Galicias (Galicia autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Islas Baleareses (Baleaaride autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de las Canariases (Kanaari saarte autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Madridis (Madridi autonoomne piirkond, Hispaania) ja Comunidad Valencianas (Valencia autonoomne piirkond, Hispaania) vooluvee (pinnavesi) ja imbevee (põhjavesi) võtu neid alasid (edaspidi „veevõtualad“), mis vastavad igale järgmisele reostunud mõõtepunktile:

  – Castilla-Leóni autonoomne piirkond: CA 0233006, 4300412, 4300169, 4300165, 4300141, 4300026, 4300113, 4300083, 4300178, 4300177, TA 55707002, 4300518, 4300164, 4300073, 4300191 ja 4300173;

  – Extremadura autonoomne piirkond: TA 67714001, TA 62312004, TA 64812005, TA 59810001, TA 67714102, TA 67812004, 400581, TA 65312005, TA 72914003, TA 57510009, TA 57410002, TA 59611005, TA 65212006, TA 67514001, TA 59611006, TA 70413001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 ja TA 62309002;

  – Galicia autonoomne piirkond: 14.RW.05.120, 14.RW.06.110, 14.RW.06.210, 14.RW.07.030, 14.RW.07.070, 14.RW.11.020, 14.RW.14.050, TW-54-10, TW-31-10, TW-31-20, TW-36-10, CW-10-10, CW-12-10, CW-16-10, CW-16-20, TW-36-20, TW-37-10, TW-37-20, TW-39-10, TW-39-20, TW-25-10, CW-49-10 ja TW-25-05;

  – Baleaaride autonoomne piirkond: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123, ES 53M1205, ES 53MA 082, ES 53MA 072, ES 53ME132, ES 53MA 19 ja ES 53MA 042;

  – Kanaari saarte autonoomne piirkond: ES 120ESBT 1210008, ES 120ESBT 1210016, S 120ESBT 1210040, ES 120ESBT 1210048, ES 120ESBT 1211048, S 120ESBT 1211056, ES 120ESBT 1211063, S 120ESBT 1211117 ja ES 125ESBT 1250015;

  – Madridi autonoomne piirkond: TA 53306002, TA 53306008, 13-05 ja 07-09;

  – Valencia autonoomne piirkond: JU210, JU209 ja JU202;

– ega ole Comunidad Autónoma de Aragóni (Aragóni autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha (Castilla-La Mancha autonoomne piirkond, Hispaania), Castilla-Leóni autonoomse piirkonna, Extremadura autonoomse piirkonna ja Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammides ette näinud kõiki vajalikke kohustuslikke meetmeid

– ega ole võtnud ei täiendavaid ega tõhusamaid meetmeid seoses nitraadireostusega neis autonoomsetes piirkondades, kus nitraatide osas tundlike alade mõõtepunktides on täheldatud reostuse suurenemise tendentsi, eelkõige Aragóni autonoomses piirkonnas,

Castilla-La Mancha autonoomses piirkonnas, Castilla-Leóni autonoomses piirkonnas ja Comunidad Autónoma de la Región de Murcias (Murcia autonoomne piirkond, Hispaania), ning seoses eutrofeerumisega kogu riigis,

siis on Hispaania Kuningriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiivi 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (ELT 1991, L 375, lk 1; ELT eriväljaanne 15/02, lk 68), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 1137/2008 (ELT 2008, L 311, lk 1) (edaspidi „direktiiv 91/676“), artikli 3 lõikest 4 koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga ning artikli 5 lõikega 5.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

2 Direktiivi 91/676 viiendas, kuuendas, kümnendas, üheteistkümnendas ja kolmeteistkümnendas põhjenduses on märgitud:

„hajureostusallikatest lähtuv reostus, mis mõjutab ühenduse veekogusid, on eelkõige tingitud põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest;

seepärast on inimeste tervise ja elusressursside ning veeökosüsteemide kaitsmiseks ja selleks, et tagada vee kasutamine muudel õiguspärastel viisidel, vaja vähendada põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostust ning hoida ära selle reostuse suurenemist; selleks on tähtis võtta meetmeid, mis käsitlevad kõikide lämmastikuühendite hoiustamist ja põllumajandusmaal kasutamist ning teatavaid maaharimisviise;

[…]

liikmesriikidel on vaja kindlaks teha tundlikud alad ning luua ja viia ellu tegevusprogramme lämmastikuühenditest tingitud veereostuse vähendamiseks nendel aladel;

need tegevusprogrammid peaksid hõlmama meetmeid kõikide lämmastikväetiste kasutamise piiramiseks põllumajandusmaal ning eelkõige määrama konkreetselt kindlaks loomasõnniku kasutamise piirmäärad;

[…]

teatavate liikmesriikide hüdrogeoloogiline olukord on tunnistatud selliseks, et vee kvaliteedi paranemine tänu kaitsemeetmetele võib võtta aastaid“.

3 Direktiivi artiklis 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärgiks on:

– põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostuse vähendamine ning

– hoida ära edasine veereostus.“

4 Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *põhjavesi* – kogu vesi, mis asub maapinna all küllastusvööndis ja on otseses kokkupuutes pinnase või aluspinnasega;

b) *magevesi* – looduslik vähese soolsusega vesi, mis sageli on sobiv magevee võtmiseks ja selle töötlemiseks joogivee saamise eesmärgil;

c) *lämmastikuühend* – iga lämmastikku sisaldav aine peale gaasilise molekulaarlämmastiku;

[…]

g) *loomasõnnik* – loomaheited või allapanu ja loomaheidete segu, ka töödeldud kujul;

h) *põllumajandusmaal kasutamine* – ainete lisamine põllumajandusmaale kas pinnale laotamise, maasse pritsimise, pinna alla viimise või pinnakihtidega segamise teel;

i) *eutrofeerumine* – vee rikastumine lämmastikuühenditega, mis kiirendab vetikate ja taimestiku kõrgemate vormide kasvu ning häirib seetõttu soovimatult vees esinevate organismide ja sama vee kvaliteedi tasakaalu;

j) *reostus* – lämmastikuühendite vahetu või kaudne sattumine põllumajandusest veekeskkonda, mis ohustab inimeste tervist, kahjustab elusressursse ja veeökosüsteeme, halvendab keskkonna kasutamist puhkeaja veetmiseks või häirib vee teisi õiguspäraseid kasutusviise;

k) *tundlik ala* – artikli 3 lõike 2 kohaselt määratud maa-ala.“

5 Direktiivi artikkel 3 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid määravad I lisas sätestatud kriteeriumide põhjal kindlaks veekogud, mis on reostunud, ja veekogud, mida reostus võib mõjutada, kui artikli 5 kohaseid meetmeid ei võeta.

2. Liikmesriigid määravad kahe aasta jooksul pärast käesoleva direktiivi teatavakstegemist tundlikeks aladeks kõik sellised maa-alad oma territooriumil, kust lõikes 1 määratletud veekogud saavad oma vee ja mis soodustavad nende veekogude reostumist. Nad teatavad sellest esmasest määramisest komisjonile kuue kuu jooksul.

[…]

4. Liikmesriigid vaatavad läbi, muudavad või täiendavad tundlike alade nimistut, kui see on vajalik ja vähemalt üks kord nelja aasta jooksul, et võtta arvesse muutusi ja tegureid, mida nimistu eelmise läbivaatamise, muutmise või täiendamise ajal ei olnud võimalik ette näha. Nad teatavad komisjonile kõikidest nimistu muudatustest või täiendustest kuue kuu jooksul.

5. Liikmesriigid on vabastatud tundlike alade kindlaksmääramise kohustusest, kui nad koostavad ja rakendavad artiklis 5 osutatud tegevusprogramme kooskõlas käesoleva direktiiviga kogu oma riigi territooriumil.“

6 Direktiivi 91/676 artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Selleks et tagada kõikide veekogude üldine kaitse reostuse eest, teevad liikmesriigid kahe aasta jooksul pärast käesoleva direktiivi teatavakstegemist järgmist:

a) koostavad hea põllumajandustava eeskirja või eeskirjad, mida põllumajandustootjad täidavad vabatahtlikkuse alusel ning mille sätted hõlmavad vähemalt II lisa punktis A nimetatud punkte;

[…]“.

7 Direktiivi artiklis 5 on ette nähtud:

„1. Artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks peavad liikmesriigid käivitama määratud tundlike alade suhtes tegevusprogrammid kahe aasta jooksul pärast artikli 3 lõikes 2 osutatud tundlike alade esmast määramist või ühe aasta jooksul pärast artikli 3 lõikes 4 osutatud iga järgmist määramist.

2. Tegevusprogramm võib hõlmata kõiki tundlikke alasid liikmesriigi territooriumil või kui liikmesriik seda vajalikuks peab, tohib eri tundlike alade või nende osade suhtes käivitada erinevaid programme.

3. Tegevusprogrammides võetakse arvesse järgmist:

a) olemasolevaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid eelkõige põllumajandusest ja muudest allikatest pärinevate lämmastikukoguste kohta;

b) keskkonnatingimusi kõnealuse liikmesriigi asjakohastes piirkondades.

4. Tegevusprogramme rakendatakse nelja aasta jooksul pärast käivitamist ning need koosnevad järgmistest kohustuslikest meetmetest:

a) III lisas kirjeldatud meetmed;

b) liikmesriikide poolt artikli 4 kohaselt kehtestatud hea põllumajandustava eeskirjades sätestatud meetmed, välja arvatud meetmed, mis on asendatud III lisas kirjeldatud meetmetega.

5. Peale selle võtavad liikmesriigid tegevusprogrammide raames täiendavalt või tõhusamalt meetmeid, mida nad vajalikuks peavad, kui algusest peale on selge või tegevusprogrammide rakendamise käigus saab selgeks, et lõikes 4 osutatud meetmed ei ole artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased. Kõnealuseid meetmeid valides võtavad liikmesriigid arvesse nende tõhusust ja kulusid võrreldes muude võimalike ennetusmeetmetega.

6. Liikmesriigid koostavad ja rakendavad käesoleva artikli alusel käivitatavate tegevusprogrammide tulemuslikkuse hindamiseks sobivaid seireprogramme.

Liikmesriigid, kes kohaldavad artiklit 5 kogu oma territooriumil, jälgivad vee (pinna- ja põhjavee) nitraadisisaldust valitud mõõtepunktides, kus on võimalik põllumajandusnitraatidest tingitud veereostuse ulatust kindlaks määrata.

[…]“.

8 Direktiivi artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Tundlike alade määramiseks ja määratud tundlike alade nimistu muutmiseks teevad liikmesriigid järgmist:

a) kahe aasta jooksul pärast käesoleva direktiivi teatavakstegemist jälgivad nad ühe aasta nitraadikontsentratsiooni magevees:
   i) [nõukogu 16. juuni 1975. aasta] direktiivi 75/440/EMÜ [liikmesriikides joogivee võtmiseks mõeldud pinnavee nõutava kvaliteedi kohta (EÜT 1975, L 194, lk 26; ELT eriväljaanne 15/01, lk 194)] artikli 5 lõikes 4 sätestatud pinnavee proovivõtukohtades ja/või muudes liikmesriigile tüüpilise pinnaveega proovivõtukohtades vähemalt üks kord kuus ja üleujutuste ajal sagedamini;
   ii) liikmesriigile tüüpilise põhjaveega proovivõtujaamades korrapäraselt ja arvestades [nõukogu 15. juuli 1980. aasta] direktiivi 80/778/EMÜ [olmevee kvaliteedi kohta (EÜT 1980, L 229, lk 11; ELT eriväljaanne 15/01, lk 229)] sätteid;

b) kordavad punktis a kirjeldatud seireprogrammi vähemalt iga nelja aasta järel, välja arvatud neis proovivõtujaamades, kus kõikide varasemate proovide nitraadikontsentratsioon on olnud alla 25 mg/l ja samuti ei ole ilmnenud ühtki uut tegurit, mille tõttu nitraadisisaldus võiks suureneda, millisel juhul on kõnealust seireprogrammi vaja korrata üksnes iga kaheksa aasta järel;

c) iga nelja aasta tagant kontrollivad oma mageda pinna-, suudme- ja rannikuvee eutrofeerumist.

[…]“.

9 Direktiivi artikkel 10 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid esitavad komisjonile käesoleva direktiivi teatavakstegemisele järgneva nelja aasta ja pärast seda iga järgneva nelja aasta kohta V lisas kirjeldatud teavet sisaldava aruande.

2. Käesoleva artikli kohane aruanne esitatakse komisjonile kuue kuu jooksul pärast käsitletava perioodi lõppu.“

10 Direktiivi 91/676 artikli 11 kohaselt:

„Komisjon avaldab vastavalt artiklile 10 saadud teabe põhjal kuue kuu jooksul pärast liikmesriikide aruannete kättesaamist kokkuvõtvad aruanded ning edastab need Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Komisjon esitab nõukogule 1. jaanuariks 1998 aruande käesoleva direktiivi ja eelkõige selle III lisa sätete rakendamise kohta ning lisab sellele vajaduse korral ettepanekud direktiivi läbivaatamiseks.“

11 Direktiivi I lisa „Artikli 3 lõikes 1 osutatud veekogude kindlaksmääramise kriteeriumid“ punktis A on sätestatud:

„Artikli 3 lõikes 1 osutatud veekogud määratakse kindlaks muu hulgas järgmiste kriteeriumide abil:

1) kas mage pinnavesi ja eelkõige selline pinnavesi, mida kasutatakse või kavatsetakse kasutada joogivee võtmiseks, sisaldab või võib sisaldada [direktiivis 75/440] sätestatud nitraadikontsentratsioonist rohkem nitraate, kui artikli 5 kohaseid meetmeid ei võeta;

2) kas põhjavee nitraadisisaldus on või võib olla üle 50 mg/l, kui artikli 5 kohaseid meetmeid ei võeta;

3) kas looduslikud mageveejärved, muud mageveekogud, suudmealade vesi, rannikuvesi ja merevesi on eutrofeerunud või võib lähitulevikus eutrofeeruda, kui artikli 5 kohaseid meetmeid ei võeta.“

12 Direktiivi II lisa „ Hea põllumajandustava eeskiri (eeskirjad)“ kohaselt:

„A. Hea põllumajandustava eeskiri või eeskirjad, mille eesmärgiks on nitraadireostuse vähendamine, arvestades samal ajal ühenduse eri piirkondades valitsevaid tingimusi, peaksid sisaldama järgmistes punktides kirjeldatud sisuga sätteid, kuivõrd need on asjakohased:
1) ajavahemikud, mil väetiste kasutamine põllumajandusmaal ei ole asjakohane;
2) väetiste kasutamine tugeva kaldega maa-alal;

[…]

5) loomasõnnikumahutite mahutavus ja konstruktsioon, sealhulgas meetmed sellise veereostuse ärahoidmiseks, mis tekib loomasõnnikut sisaldavate vedelike ning hoiustatud taimsest materjalist nagu silost tekkiva heitvee põhja- ja pinnavette imbumise tõttu;

[…]

B. Liikmesriigid võivad oma hea põllumajandustava eeskirja(desse) lisada ka järgmisi punkte:

[…]

9) väetiste kasutamise planeerimine ja dokumenteerimine igas põllumajandusettevõttes;

[…]“.

13 Direktiivi III lisa „Artikli 5 lõike 4 punktis a osutatud tegevusprogrammidesse lisatavad meetmed“ on sõnastatud järgmiselt:

1. Kõnealused meetmed hõlmavad reegleid järgmise kohta:

[…]

2) loomasõnnikumahutite mahutavus; see peab olema suurem, kui nõutakse sellise pikima ajavahemiku puhul, mil sõnniku laotamine on tundlikel aladel keelatud, välja arvatud juhul, kui suudetakse pädevale asutusele tõestada, et sõnnikukogus, mis ületab mahutite tegelikku mahutavust, kõrvaldatakse viisil, mis ei kahjusta keskkonda;

3) väetiste põllumajandusmaal kasutamise piirangud, mis on kooskõlas hea põllumajandustavaga ja arvestavad asjaomase tundliku ala omadusi ning eelkõige:
   a) mulla omadusi ja tüüpi ning maapinna kallet;
   b) kliimatingimusi, sademeid ja niisutamist;
   c) maakasutust ja põllumajandustavasid, sealhulgas külvikordade süsteeme;

   ning need piirangud põhinevad järgmises kahes punktis määratletu omavahelisel tasakaalul:
   i) põllukultuuride eeldatav lämmastikuvajadus

   ning
   ii) lämmastikukogus, mida põllukultuurid saavad mullast ja väetistest ning mis vastab:

   – lämmastikukogusele mullas sel hetkel, mil põllukultuur hakkab lämmastikku olulisel määral kasutama (suured kogused talve lõpus),

   – mullas oleva orgaanilise lämmastiku varude netomineralisatsiooni teel tekkinud lämmastikukogusele,

   – täiendavatele loomasõnnikust pärit lämmastikuühenditele,

   – täiendavatele keemilistest ja muudest väetistest pärit lämmastikuühenditele.

2. Nende meetmetega tagatakse iga põllumajandusettevõtte või loomühiku puhul, et loomasõnniku hulk, mida igal aastal maale laotatakse, sealhulgas loomade enda poolt, ei ületa teatavat konkreetset kogust hektari kohta.

See kogus ühe hektari kohta on sõnnikukogus, mis sisaldab 170 kg lämmastikku. […]

[…]“.

14 Direktiivi 91/676 V lisas „Teave, mis peab sisalduma artiklis 10 osutatud aruannetes“ on ette nähtud:

„[…]

3. Artikli 6 alusel toimunud seire tulemuste kokkuvõte koos põhjendustega selle kohta, miks iga tundlik ala selleks määrati, ning tundlike alade nimistu muudatused või täiendused.

4. Vastavalt artiklile 5 koostatud tegevusprogrammide kokkuvõte, mis sisaldab eelkõige järgmist:

   […]
   c) vastavalt artikli 5 lõikele 5 võetud mis tahes täiendavad või tõhusamad meetmed;

[…]
   e) liikmesriikide oletused ajakava kohta, mille jooksul vastavalt artikli 3 lõikele 1 kindlaksmääratud veekogud eeldatavasti reageerivad tegevusprogrammi meetmetele, ning nende oletustega kaasneva ebakindluse määr.“

Hispaania õigus

15 Direktiiv 91/676 võeti Hispaania õiguskorda üle kuninga 16. veebruari 1996. aasta dekreediga 261/1996 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (Real Decreto 261/1996, sobre protección de las aguas contra la contaminación producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias; *BOE* nr 61, 11.3.1996, lk 9734). See dekreet tunnistati vahepeal kehtetuks ja asendati kuninga 18. jaanuari 2022. aasta dekreediga 47/2022 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (Real Decreto 47/2022, sobre protección de las aguas contra la contaminación difusa producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias; *BOE* nr 17, 20.1.2022, lk 5664).

16 Lisaks on kõik autonoomsed piirkonnad, millele komisjon oma hagiavalduses viitab, oma pädevuse piires vastu võtnud õigusnormid, mille eesmärk on täita direktiivist 91/676 tulenevaid kohustusi.

Kohtueelne menetlus

17 Komisjon alustas 3. juulil 2015 uurimist viitenumbriga EU Pilot 7849/15/ENVI, et kontrollida nitraaditundlike alade määramist ja Hispaania vastavates tegevusprogrammides ette nähtud meetmeid. Esialgset uurimist alustati pärast seda, kui hinnati teavet, mille Hispaania ametiasutused esitasid komisjonile direktiivi 91/676 artikli 10 kohaselt esitatud aruandes, mis sisaldas ajavahemiku 2008–2011 kohta direktiivi V lisas osutatud teavet.

18 Pärast esialgse uurimise raames Hispaania Kuningriigi antud vastuste hindamist, milles võeti arvesse ka järgnevat ajavahemikku 2012–2015 käsitlevas aruandes (edaspidi „2012.–2015. aasta aruanne“) esitatud teavet, otsustas komisjon, leides, et olukord selles liikmesriigis ei ole kooskõlas direktiivist 91/676 tulenevate kohustustega, alustada selle liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlust.

19 Komisjon saatis 9. novembril 2018 Hispaania Kuningriigile ametliku kirja, milles heitis viimasele ette, et viimati nimetatu on rikkunud direktiivi 91/676 artikli 3 lõiget 4 ja artikli 5 lõikeid 4–6.

20 Hispaania Kuningriik vastas sellele ametlikule kirjale 21. veebruari, 13. juuni, 31. juuli, 2. septembri ja 17. oktoobri 2019. aasta ning 13. veebruari 2020. aasta kirjaga.

21 Kuna need vastused komisjoni ei veennud, esitas ta 2. juulil 2020 põhjendatud arvamuse, milles märkis, et Hispaania Kuningriik on rikkunud ametlikus kirjas viidatud sätetest tulenevaid kohustusi.

22 Põhjendatud arvamuses kohustas komisjon Hispaania Kuningriiki võtma oma kohustuste täitmiseks vajalikud meetmed kolme kuu jooksul alates selle põhjendatud arvamuse kättesaamisest.

23 Hispaania Kuningriik esitas põhjendatud arvamuse kohta oma märkused 27. oktoobri 2020. aasta ning 29. aprilli, 26. mai, 25. juuni ja 5. juuli 2021. aasta kirjas.

24 Neid vastuseid arvestades leidis komisjon, et Hispaania Kuningriik on lõpetanud talle ette heidetud liikmesriigi kohustuste rikkumise seoses direktiivi 91/676 artikli 5 lõikega 6. Seevastu, kuna komisjon leidis, et liikmesriigi kohustuste rikkumine jätkub seoses kohustustega, mis liikmesriigil on tulenevalt selle direktiivi artikli 3 lõikest 4 ning artikli 5 lõigetest 4 ja 5, esitas ta 30. augustil 2022 käesoleva hagi.

Hagi

25 Komisjon esitab oma hagi toetuseks kolm etteheidet, millest esimene puudutab direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4, teine selle direktiivi artikli 5 lõike 4 rikkumist koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga ning kolmas direktiivi artikli 5 lõike 5 rikkumist.

26 Hispaania Kuningriik palub jätta hagi rahuldamata.

Esimene etteheide, et on rikutud direktiivi 91/676 artikli 3 lõiget 4

27 Komisjon palub oma esimeses etteheites Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei määranud nitraatide osas tundlikeks aladeks Castilla-Leóni, Extremadura, Galicia, Baleaaride, Kanaari saarte, Madridi ja Valencia autonoomses piirkonnas käesoleva kohtuotsuse punktis 1 nimetatud mõõtepunktidele vastavaid vooluvee (pinnavesi) ja imbevee (põhjavesi) võtu alasid, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4 tulenevaid kohustusi.

Vastuvõetavus

28 Hispaania Kuningriik väidab, et esimene etteheide on vastuvõetamatu, kuna arvestades Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklit 21, Euroopa Kohtu kodukorra artiklit 120 ja neid sätteid käsitlevat Euroopa Kohtu praktikat, saab Euroopa Kohus kohtuotsuses teha otsuse üksnes komisjoni esitatud nõuete kohta. Kuna see etteheide, mis puudutab direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4 rikkumist, ei kuulunud tema nõuete hulka, võttes arvesse, et hoolimata selle mainimisest hagiavalduse põhjendustes, ei olnud komisjon sellele osutanud oma hagi nõuete osas, mis on esitatud punktis 145. Selles punktis palutakse Euroopa Kohtul tuvastada, et esineb liikmesriigi kohustuste rikkumine, kuid mitte direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4, vaid selle artikli 4 lõike 4 osas. Esimene etteheide tuleb seega tunnistada vastuvõetamatuks.

29 Nende argumentidega ei saa nõustuda.

30 Esiteks nähtub hagiavalduse põhjendustest selgelt, et esimese väite eesmärk on tuvastada direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4 rikkumine ja et viide hagiavalduse punktis 145 selle direktiivi artikli 4 lõikele 4 on tingitud – nagu komisjon oma repliigis selgitas – trükiveast. Pealegi sisaldab nimetatud direktiivi artikkel 4 ainult kahte lõiget. Teiseks, kuigi Euroopa Kohus leidis 15. juuni 2006. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Prantsusmaa (C-255/04, EU:C:2006:401, punkt 25), millele Hispaania Kuningriik oma vastuvõetamatuse vastuväite põhjendamiseks tugines, et väide, mida on mainitud komisjoni hagiavalduse põhjendustes, kuid mida ei ole tema nõuete hulgas, on vastuvõetamatu, tuleb tõdeda, et käesoleval juhul ja vaatamata sellele trükiveale lisati väide, mille eesmärk on tuvastada, et on rikutud direktiivi 91/676 artikli 3 lõiget 4, komisjoni nõuete hulka.

31 Järelikult tuleb Hispaania Kuningriigi esitatud vastuvõetamatuse vastuväide tagasi lükata.

Sisulised küsimused

– *Poolte argumendid*

32 Komisjon väidab, et esimeses etteheites osutatud mõõtepunktide tasandil võetud veeproovid tunnistati direktiivi 91/676 artikli 10 alusel esitatud Hispaania Kuningriigi aruannetes sellisteks, milles on nitraadireostust või eutrofeerumist. Komisjoni seisukohast on seega olemas piisavad tõendid, et tuvastada direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4 rikkumine, välja arvatud juhul, kui Hispaania Kuningriik esitab igale mõõtepunktile vastava veevõtuala kohta andmed, mis tõendavad, et põllumajandusest lähtuvad nitraadid ei aita sellele reostusele oluliselt kaasa.

33 Hispaania Kuningriik vaidleb kostja vastuses neile argumentidele vastu, rõhutades, et komisjon peab tõendama väidetavat liikmesriigi kohustuste rikkumist. Ta väidab, et selles etteheites nimetatud autonoomsed piirkonnad on täitnud tundlike alade määramisega seotud kohustused, mis tulenevad direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4, või et nimetatud etteheide puudutab alasid, kus põllumajandusest lähtuvad nitraadid ei aita reostusele oluliselt kaasa, mistõttu ei ole võimalik tuvastada, et seda sätet on rikutud.

34 Lisaks esitab Hispaania Kuningriik üksikasjalikud märkused esimeses etteheites käsitletud mõõtepunktide kohta, sealhulgas eelkõige järgmised täpsustused.

35 Extremadura autonoomse piirkonna valitsus alustas 2022. aastal tundlike alade määramise läbivaatamist või vajaduse korral selle laiendamist. Igal juhul ei ületatud esimeses etteheites nimetatud autonoomses piirkonnas asuvas kaheksas mõõtepunktis põllumajandusest lähtuva nitraadisisalduse lubatud künniseid. Seega ei ole vaja neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid tundlikeks aladeks määrata.

36 Galicia autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik eelkõige, et teatavate mõõtepunktide, sealhulgas mõõtepunktide 14.RW.11.020 ja 14.RW.14.050 osas on pooleli uuringud nitraadireostuse päritolu kindlaksmääramiseks.

37 Baleaaride autonoomse piirkonna kohta rõhutab Hispaania Kuningriik, et tundlike alade määramise läbivaatamine on praegu pooleli ning tundlike alade määramise dekreedi eelnõu on lõppjärgus. Igal juhul ei ole „tundlikeks aladeks“ vaja määrata veevõtualasid, mis vastavad viiele mõõtepunktile, mis asuvad selles autonoomses piirkonnas, kuna asjaomast vett ei saa enam pidada reostunud veeks, nagu nähtub komisjonile direktiivi 91/676 artikli 10 alusel ajavahemiku 2016–2019 kohta edastatud aruandest (edaspidi „2016.–2019. aasta aruanne“).

38 Madridi autonoomse piirkonna puhul ei ole võimalik tuvastada ka direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 4 rikkumist. Mis puudutab eelkõige mõõtepunkti TA 53306008, siis selle kohta märgiti, et põllumajandusest lähtuvat nitraadireostust vähendati, mistõttu selle määr ulatus 2021. aastal kõige rohkem 17%-ni.

39 Valencia autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et veevõtualad, mis vastavad käesolevas hagis käsitletud mõõtepunktidele, määrati tundlikeks aladeks selle piirkonna valitsuse 10. juuni 2022. aasta dekreediga.

40 Komisjon esitab oma repliigis järgmised täpsustused.

41 Esiteks nähtub Castilla-Leóni autonoomses piirkonnas asuva kuueteistkümne mõõtepunkti kohta Hispaania Kuningriigi kostja vastusest, et neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid ei ole tegelikult vaja tundlikeks aladeks määrata.

42 Teiseks märgib komisjon Kanaari saarte autonoomses piirkonnas asuvast üheksast mõõtepunktist kolme kohta, et Hispaania Kuningriigi kostja vastuses esitatud selgitustest nähtub, et rikkumine on kõrvaldatud. Kahe mõõtepunkti kohta leiab komisjon neid selgitusi silmas pidades, et neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid ei ole samuti vaja tundlikeks aladeks määrata.

43 Ülejäänud nelja mõõtepunkti kohta märgib komisjon, et Hispaania Kuningriik selgitas kostja vastuses sisuliselt, et neis mõõtepunktides tuvastatud nitraadikontsentratsioon ei olnud põllumajanduslikku päritolu, vaid pärines kanalisatsioonist ja septikutest. Kuigi see selgitus ei välista tingimata võimalust, et põllumajandusest lähtuvad nitraadid aitavad reostusele oluliselt kaasa, tuleb sellise olulise panuse muude tõendite puudumisel möönda, et neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtukohti ei ole tundlikeks aladeks määratud.

44 Kolmandaks möönab komisjon Extremadura autonoomse piirkonna osas, et Hispaania Kuningriigi kostja vastuses esitatud teabe põhjal ei ole tegelikult vaja määrata tundlikeks aladeks veevõtualasid, mis vastavad esimeses väites viidatud kahekümnest mõõtepunktist kaheksale. Ülejäänud kaheteistkümne mõõtepunkti, nimelt mõõtepunktide TA 67714001, TA 62312004, TA 67714102, TA 67812004, TA 65312005, TA 72914003, TA 65212006, TA 67514001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 ja TA 62309002 puhul kordab komisjon oma etteheidet, et Hispaania ametiasutused ei ole selgitanud, miks neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid ei määratud tundlikeks aladeks.

45 Neljandaks möönab komisjon Galicia autonoomse piirkonna osas hagiavalduses viidatud kahekümne kolmest mõõtepunktist kahekümne ühe kohta, et Hispaania Kuningriigi esitatud selgitustest nähtub, et neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid ei ole vaja tundlikeks aladeks määrata.

46 Kahe ülejäänud mõõtepunkti, nimelt mõõtepunktide 14.RW.11.020 ja 14.RW.14.050 osas leiab komisjon, et neile mõõtepunktidele vastavad veevõtualad tuleb määrata tundlikeks aladeks, kuna ei saa välistada, et neis kohtades mõõdetud reostus oli põhjustatud põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest.

47 Lisaks viitab komisjon veel viieteiskümnele mõõtepunktile, mis asuvad Galicia autonoomses piirkonnas, nimelt mõõtepunktidele NO01880006, NO03010003, 14.RW.12.020, 14.RW.05.060, 14.RW.10.020, 14.RW.11.060, 14.RW.11.070, 14.RW.11.040, 14.RW.10.030, 14.RW.11.080, 14.RW.12.030, 14.RW.12.110, 14.RW.14.040, 14.RW.14.060 ja 14.RW.05.090, mille puhul tuvastati eutrofeerumine. Nimetatud institutsiooni seisukohast tuleks seega ka neile mõõtepunktidele vastavad veevõtualad määrata tundlikeks aladeks.

48 Viiendaks selgitab komisjon Baleaaride autonoomse piirkonna kohta, et Hispaania Kuningriigi kostja vastuses olevast teabest nähtub, et veevõtualasid, mis vastavad esimeses väites viidatud üheksast mõõtepunktist viiele, ei ole vaja tundlikeks aladeks määrata.

49 Ülejäänud nelja mõõtepunkti ehk mõõtepunktide 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205 kohta leiab komisjon, et Hispaania Kuningriik tunnistas, et esimene etteheide on nende osas põhjendatud.

50 Kuuendaks märgib komisjon, et Hispaania Kuningriik on Madridi autonoomset piirkonda puudutavas esimeses etteheites käsitletud neljast meetmest kolme meetme osas esitanud piisavad tõendid selle kohta, et tuvastatud reostus ei tulene põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest või et praegused tundlikud alad hõlmavad kõiki asjakohaseid veevõtualasid.

51 Mis puudutab selle piirkonna allesjäänud mõõtepunkti TA 53306008, siis leiab komisjon, et Hispaania Kuningriigi argumentidega, mille kohaselt põllumajandus on avaldanud selle mõõtepunkti vetele märkimisväärselt survet, jõudes 2021. aastal 17protsendilise piirmäärani, ei saa nõustuda. Selles mõõtepunktis registreeriti nii ajavahemikul 2012–2015 kui ka ajavahemikul 2016–2019 eutrofeerumine ning 17protsendilist panust reostusse, mida ei saa hoolimata sellest, et see on piiratud, mingil juhul pidada väheoluliseks.

52 Seitsmendaks tunnistab komisjon mõõtepunktide JU210, JU209 ja JU202 osas, mis asuvad Valencia autonoomses piirkonnas, et rikkumine kõrvaldati selle piirkonna valitsuse 10. juuni 2022. aasta dekreediga, kuid rõhutab, et kõnealused alad määrati tundlikeks aladeks pärast põhjendatud arvamuses kehtestatud tähtaja möödumist.

53 Hispaania Kuningriik väidab oma vasturepliigis seoses repliigis viidatud kaheteistkümne mõõtepunktiga, mis asuvad Extremadura autonoomses piirkonnas, et kuna hetkel puuduvad andmed, mis tõendaksid põllumajandusest lähtuvate nitraatide märkimisväärset panust reostusse, peaks komisjon nõustuma sarnaselt seisukohale, mille ta võttis Kanaari saarte autonoomse piirkonna osas, sellega, et neile mõõtepunktidele vastavaid veevõtualasid ei määrata tundlikeks aladeks.

54 Hispaania Kuningriigi väitel kehtib sama Galicia autonoomse piirkonna puhul ka hagiavalduses nimetatud kahe meetme suhtes, mille osas komisjon jäi repliigis oma esimese etteheite juurde.

55 Komisjoni seisukoht ei ole viiteteistkümne täiendava mõõtepunkti osas, millele ta oma repliigis Galicia autonoomset piirkonda puudutavalt osutas, selge ning nitraadisisaldus ei ole väidetavalt kunagi ületanud 25 mg/l. Neid mõõtepunkte ei ole igal juhul hagiavalduse nõuete osas mainitud. Järelikult ei saa nende osas liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastada.

56 Baleaaride autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et see autonoomne piirkond võttis vastu ja avaldas 27. märtsil 2023 dekreedi tundlikeks aladeks määramise kohta, sealhulgas veevõtualade kohta, mis vastavad komisjoni repliigis osutatud neljale mõõtepunktile.

57 Madridi autonoomse piirkonnaga seoses tuletab Hispaania Kuningriik meelde, et ühes hiljutises otsuses direktiivi 91/676 alusel taotletud erandi kohta, nimelt komisjoni 30. septembri 2022. aasta rakendusotsuses (EL) 2022/2069, millega tehakse Madalmaade taotluse alusel erand vastavalt nõukogu direktiivile 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (ELT 2022, L 277, lk 195), leidis komisjon, et „[p]õllumajanduse osa toitainereostuse tekkel on märkimisväärne, st ületab 19% kogu toitainekoormusest“. Sellist 17protsendilist reostust põhjustavat osa, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 51, ei saa seega lugeda „oluliseks“.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

– Mõõtepunktid, mida komisjon oma repliigis enam ei maininud

58 Komisjoni repliigist nähtub, et ta möönab Hispaania Kuningriigi kostja vastuses esitatud asjaolusid arvestades, et tundlikeks aladeks ei ole vaja määrata veevõtualasid, mis vastavad hagis viidatud 84-st mõõtepunktist 62-le, sealhulgas kõik Castilla-Leóni autonoomses piirkonnas ja Kanaari saarte autonoomses piirkonnas asuvad mõõtepunktid, ning et ta ei nõua enam selle alusel liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamist.

59 Neil asjaoludel tuleb esimene etteheide tagasi lükata osas, milles komisjon heidab Hispaania Kuningriigile ette, et viimane ei määranud tundlikeks aladeks neile 62 mõõtepunktile vastavaid veevõtualasid.

– Täiendavad meetmed, millele hagiavalduses ei ole osutatud

60 Komisjon väitis oma repliigi põhjendustes, et veevõtualad, mis vastavad viieteistkümnele Galicia autonoomses piirkonnas asuvale mõõtepunktile, mida ei olnud hagiavalduses mainitud, oleks tulnud määrata tundlikeks aladeks.

61 Seoses sellega tuleb korrata, et Euroopa Kohtu kodukorra artikli 127 lõike 1 kohaselt ei või menetluse käigus esitada uusi väiteid, kui need ei tugine faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis on tulnud ilmsiks menetluse käigus. Komisjon ei ole aga väitnud ega tõendanud, et viimati nimetatud erand võiks õigustada vaidluse eseme laiendamist.

62 Järelikult tuleb esimene etteheide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata osas, milles see puudutab neid viitteist täiendavate meetmete punkti.

– Muud mõõtepunktid

63 Hagiavalduses nimetatud ülejäänud 22 mõõtepunkti kohta tuleb korrata, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses komisjoni ülesanne tõendada, et väidetav rikkumine on aset leidnud, ja esitada Euroopa Kohtule vajalikud elemendid selleks, et viimane saaks rikkumise olemasolu kontrollida, ilma et komisjon saaks seejuures tugineda mis tahes eeldusele. Vaid juhul, kui komisjon on esitanud piisavalt andmeid väidetava rikkumise asetleidmise tõendamiseks, on liikmesriik kohustatud vaidlema sisuliselt ja üksikasjalikult vastu esitatud elementidele ning neist tulenevatele tagajärgedele (vt selle kohta 24. juuni 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania (Doñana loodusala halvenemine), C-559/19, EU:C:2021:512, punktid 46 ja 47 ning seal viidatud kohtupraktika).

64 Direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 2 kohaselt määravad liikmesriigid kahe aasta jooksul pärast direktiivi teatavakstegemist tundlikeks aladeks kõik sellised maa-alad oma territooriumil, kust artikli 3 lõikes 1 määratletud veekogud saavad oma vee ja mis aitavad nende veekogude reostusele kaasa.

65 Direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 kohaselt määratletakse „veekogud, mis on reostunud“ või „veekogud, mida reostus võib mõjutada“ selle sätte tähenduses selle direktiivi I lisas sätestatud kriteeriumide põhjal. Seega tuleneb nimetatud direktiivi artikli 3 lõikest 1 koostoimes I lisaga, et liikmesriigid on kohustatud määratlema „veekogud[ena], mis on reostunud“ või „veekogud[ena], mida reostus võib mõjutada“ kogu mageda pinnavee ja põhjavee, mille nitraadisisaldus on või võib olla suurem kui lisas nimetatud kontsentratsioon, ning veekogud, mis on eutrofeerunud või võivad eutrofeeruda.

66 Nagu Euroopa Kohus on juba varem kinnitanud, ei ole selleks, et veekogusid saaks käsitleda „veekogud[ena], mis on reostunud“ direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 tähenduses ning et nende määramine tundlikuks alaks oleks direktiivi artikli 3 lõike 2 alusel kohustuslik, vaja, et reostuse põhjuseks oleksid üksnes põllumajandusest lähtuvad lämmastikuühendid. Piisab, kui need panustavad sellesse märkimisväärselt (23. aprilli 2015. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, C-149/14, EU:C:2015:264, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

67 Direktiivi 91/676 artikli 3 lõikes 4 on liikmesriikidele kehtestatud esiteks kohustus läbi vaadata või vajaduse korral muuta või täiendada vähemalt iga nelja aasta järel selle direktiivi artikli 3 lõikes 2 nimetatud selliste tundlike alade loetelu, mis varustavad artikli 3 lõike 1 kohaselt määratletud veekogusid ja mis põhjustavad nitraadireostust, et võtta arvesse muutusi ja tegureid, mida nimistu eelmise läbivaatamise, muutmise või täiendamise ajal ei olnud võimalik ette näha, ning teiseks teatama komisjonile kõikidest nimistu muudatustest või täiendustest kuue kuu jooksul.

68 Kuigi direktiivi 91/676 artikli 3 lõikes 4, milles on piirdutud sellega, et kohustatakse liikmesriike täitma selles ette nähtud kohustusi „kui see on vajalik“ ja vähemalt üks kord nelja aasta jooksul, ei täpsustata, millal ja millistel asjaoludel sellist läbivaatamist tuleb teha, tuleb tõdeda, et Hispaania Kuningriik ei vaidle vastu komisjoni argumentidele, mille kohaselt oli see liikmesriik sisuliselt kohustatud täitma selles sättes ette nähtud kohustusi seoses veevõtualadega, mis vastavad hagis osutatud mõõtepunktidele, kuna direktiivi 91/676 raames Hispaania ametiasutuste esitatud aruannetes oli nende mõõtepunktide tasandil võetud vee kohta märgitud, et see on reostunud või eutrofeerunud, kuivõrd neist mõõtepunktidest pärinevate proovide võtmine tõendas kas seda, et magedas pinnavees ja põhjavees, mis on seotud nende veevõtualadega, oli või võib olla suurem nitraadikontsentratsioon, kui on ette nähtud selle direktiivi I lisas, või et need veed on eutrofeerunud või võivad lähitulevikus eutrofeeruda.

69 Hispaania Kuningriik ei vaidle vastu ka sellele, et ülejäänud 22 mõõtepunktist võetud vees oli nitraadireostust või eutrofeerumist.

70 Siiski, nagu on meelde tuletatud käesoleva kohtuotsuse punktis 66, on konkreetsele mõõtepunktile vastava veevõtuala määramine tundlikuks alaks vajalik vaid siis, kui selles mõõtepunktis leitud põllumajandusest lähtuvad lämmastikuühendid põhjustavad märkimisväärset nitraadireostust. Kuna Hispaania Kuningriik vaidleb vastu sellele, et see on nii, peab komisjon käesoleva kohtuotsuse punktis 63 viidatud kohtupraktikast tulenevalt konkreetsete mõõtepunktide osas tõendama, et neis on sellisele reostusele oluliselt kaasa aidatud, või vähemalt esitama täiendavaid tõendeid, mis võimaldaksid sellise järelduse teha.

71 Extremadura autonoomses piirkonnas ja Galicia autonoomses piirkonnas asuvast ülejäänud 22 mõõtepunktist 14 puhul ei ole komisjon tõendanud ei seda, et põllumajandusest lähtuvad lämmastikuühendid põhjustavad märkimisväärset nitraadireostust, mille esinemine on neis mõõtepunktides tuvastatud, ega esitanud tõendeid, mis võimaldaksid tuvastada sellist tagajärge, millele Hispaania Kuningriik vastu vaidleb. Nimelt piirdus komisjon sisuliselt väitega, et Hispaania Kuningriik ei olnud nende mõõtepunktide kohta esitanud piisavaid selgitusi.

72 Neil asjaoludel tuleb esimene väide tagasi lükata osas, milles Hispaania Kuningriigile heidetakse ette direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4 tulenevate kohustuste rikkumist, kuna Hispaania Kuningriik ei määranud neile neljateistkümnele mõõtepunktile vastavaid veevõtualasid tundlikeks aladeks.

73 Mõõtepunktide 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205, mis asuvad Baleaaride autonoomses piirkonnas, kohta tuleb märkida, et Hispaania Kuningriik piirdub kostja vastuses märkusega, et tundlike alade määramise ülevaatamine on hetkel pooleli ja tundlike alade määramise dekreedi eelnõu on lõppjärgus.

74 Kuigi Hispaania Kuningriik märgib oma vasturepliigis, et Baleaaride autonoomne piirkond võttis 27. märtsil 2023 vastu ja avaldas dekreedi tundlike alade, sealhulgas neile neljale mõõtepunktile vastavate veevõtualade määramise kohta, tuleb tõdeda, et see asjaolu – lisaks sellele, et see kinnitab, et kõnealused alad tuli tõepoolest määrata tundlikeks aladeks – võeti vastu pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist.

75 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub aga, et liikmesriigi kohustuste rikkumise esinemist tuleb hinnata põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel liikmesriigis esineva olukorra alusel ning hiljem toimunud muutusi ei saa arvestada (28. aprilli 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Bulgaaria (merestrateegiate ajakohastamine), C-510/20, EU:C:2022:324, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

76 Sellest järeldub, et esimese etteheitega tuleb nõustuda osas, milles komisjon heidab Hispaania Kuningriigile ette direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4 tulenevate kohustuste rikkumist, kuna ta ei määranud tundlikeks aladeks veevõtualasid, mis vastavad käesoleva kohtuotsuse punktis 73 viidatud neljale mõõtepunktile.

77 Samad kaalutlused kehtivad ka mõõtepunktide JU210, JU209 ja JU202 kohta, mis asuvad Valencia autonoomses piirkonnas. Nimelt piirdub Hispaania Kuningriik sellega seoses märkusega, et neile mõõtepunktidele vastavad veevõtualad määrati tundlikeks aladeks selle autonoomse piirkonna valitsuse 10. juuni 2022. aasta dekreediga, st pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist.

78 Lõpuks väidab Hispaania Kuningriik mõõtepunkti TA 53306008 kohta, mis asub Madridi autonoomses piirkonnas, sisuliselt, et põllumajandusest lähtuvate lämmastikuühendite osa reostuses vähenes märkimisväärselt, saavutades 2021. aastal 17-protsendilise piirmäära. Nagu aga komisjon oma repliigis märkis, on Euroopa Kohus 22. septembri 2005. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia (C-221/03, EU:C:2005:573, punktid 86 ja 87) juba otsustanud, et selline 17% suurune osakaal on märkimisväärne käesoleva kohtuotsuse punktis 66 viidatud kohtupraktika tähenduses.

79 Mis puudutab Hispaania Kuningriigi argumenti, mille ta esitas oma vasturepliigis ja mis tuleneb asjaolust, et ühes hiljutises otsuses direktiivi 91/676 alusel taotletud erandi kohta leidis komisjon, et selleks, et põllumajandusest lähtuvate lämmastikuühendite osakaal reostuses oleks märkimisväärne, peab see olema suurem kui 19%, siis piisab, kui märkida, et komisjoni selline hinnang ei ole mingil juhul Euroopa Kohtule siduv, kui ta peab ise hindama, kas selline panus reostusse on märkimisväärne.

80 Eeltoodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et esimene väide on põhjendatud osas, milles komisjon heidab Hispaania Kuningriigile ette, et viimane on rikkunud direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4 tulenevaid kohustusi, kuna see liikmesriik ei ole määranud tundlikeks aladeks veevõtualasid, mis vastavad mõõtepunktidele 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205, mis asuvad Baleaaride autonoomses piirkonnas, mõõtepunktidele JU210, JU209 ja JU202, mis asuvad Valencia autonoomses piirkonnas, ning mõõtepunktile TA 53306008, mis asub Madridi autonoomses piirkonnas.

Teine etteheide, et rikutud on direktiivi 91/676 artikli 5 lõiget 4

81 Oma teises etteheites palub komisjon Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole teatavate autonoomsete piirkondade tegevusprogrammides ette näinud kõiki vajalikke kohustuslikke meetmeid, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 4 koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga.

82 See väide jaguneb kolmeks osaks, millest esimene puudutab Aragóni, Castilla-La Mancha ning Castilla-Leóni autonoomse piirkonna tegevusprogramme, teine Extremadura autonoomse piirkonna tegevusprogrammi ja kolmas Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammi.

Esimene osa, mis puudutab Aragóni, Castilla-La Mancha ning Castilla-Leóni autonoomse piirkonna tegevusprogramme

– *Poolte argumendid*

83 Komisjon väidab oma hagiavalduses seoses Aragóni, Castilla-La Mancha ning Castilla-Leóni autonoomse piirkonnaga, et nende autonoomsete piirkondade tegevusprogrammid ei sisalda vajalikke kohustuslikke meetmeid seoses direktiivi 91/676 II lisa punkti A alapunktis 2 ette nähtud väetiste kasutamisega tugeva kaldega maa-alal, põhjusel, et neis tegevusprogrammides olevad meetmed on leebemad kui soovitused 2011. aastal avaldatud uuringus „Recommendations for establishing Action Programmes under Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution Nordd by nitrates from agricultural sources“ (soovitused direktiivi 91/676/EMÜ (veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest) kohaste tegevusprogrammide kehtestamise kohta; edaspidi „teadusuuring“).

84 Teadusuuringus soovitatakse väetiste kasutamise kohta tugeva kaldega maa-alal järgmist:

– kombineerida loomaväetiste ja loomasõnniku kasutamist üle 2%-lise kaldega maadel ennetavate meetmetega, näiteks vahetu segamine (kontruurkünd), süst, püsikultuurid, terrassid, laiad väetamata puhverribad jne;

– keelata loomasõnniku ning N ja P väetiste [lämmastikku või fosforit sisaldavate väetiste] kasutamine tootmisest kõrvale jäetud maadel kaldega üle 8%, eelkõige kui kalle on üle 100 meetri;

– keelata loomaväetiste ning N ja P loomasõnniku põllumajandusmaal kasutamine maapinnal ja pinnase all (süst, integreerimine) kõikidel üle 15% kaldega maa-aladel, eelkõige kui kalle on üle 100 meetri (loomaväetiste ja loomasõnniku kasutamise keeld).

85 Kuigi komisjon möönab, et see uuring ei ole õiguslikult siduv ega ainus kehtiv teaduslik kriteerium, mille alusel hinnata, kas liikmesriigid on direktiivi 91/676 oma õiguskorda õigesti üle võtnud, tuletab komisjon sellega seoses meelde, et selle direktiivi artikli 5 lõike 3 kohaselt võetakse tegevusprogrammides arvesse „olemasolevaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid“. Teaduslik uuring kuulub aga nende andmete hulka ja Hispaania Kuningriik ei ole esitanud muid teaduslikke andmeid, mis õigustaksid direktiivis määratletud eesmärkide saavutamiseks selles uuringus ettenähtutest leebemate meetmete võtmist.

86 Hispaania Kuningriik väidab kostja vastuses sisuliselt, et teaduslikku uuringut ei saa pidada ainsaks kriteeriumiks direktiivi 91/676 nõuetekohase ülevõtmise hindamisel ning seda ei saa pidada õiguslikult siduvaks. Lisaks väidab ta, et kuigi selle direktiivi artiklis 11 on komisjonile ette nähtud üksnes võimalus esitada direktiivi läbivaatamise ettepanekuid, kavatseb see institutsioon, kasutades teaduslikku uuringut kui ainsat tegevusprogrammide hindamise kriteeriumi, kehtestada liikmesriikidele täiendavaid kohustusi, mis nõuaksid tegelikult sama direktiivi muutmist. Hagimenetluse algatusdokumendis osutatud eri territooriumidel on aga tegevusprogramme, mis vastavad selle direktiivi nõuetele.

87 Aragóni autonoomse piirkonnas kohta väidab Hispaania Kuningriik, et komisjoni ainus etteheide puudutab asjaolu, et selle autonoomse piirkonna tegevusprogrammis kaldemaade osas ette nähtud meetmed on leebemad kui need, mis on toodud teadusuuringus. Komisjon ei ole esitanud ühtegi asjaolu, mis võimaldaks väita, et see tegevusprogramm ei ole kooskõlas direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 4 nõuetega, kuna selles sättes ei ole esitatud konkreetseid arvandmeid, millele komisjon võiks tugineda.

88 Hispaania Kuningriigi seisukohast kehtivad samad kaalutlused Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna kohta. Lisaks muutis see autonoomne piirkond oma tegevusprogrammi 28. septembril 2020 vastuvõetud määrusega, millega lisati sinna sätted lämmastikväetiste koguse kohta kaldemaal. Castilla-La Mancha autonoomne piirkond tegi need muudatused Navarra autonoomse piirkonna esitatud tegevusprogrammi eelnõu alusel, mille kohta komisjon leidis põhjendatud arvamuses, et see on kooskõlas direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 4 tulenevate kohustustega. Seega tuleb loogiliselt asuda seisukohale, et Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna muudetud tegevusprogramm on selle sätte nõuetega kooskõlas.

89 Castilla-Léoni autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et nagu komisjon oma hagiavalduses tunnistab, on selle autonoomse piirkonna 25. juuni 2020. aasta dekreediga vastu võetud hea tava eeskirja artiklis 10 kindlaks määratud väetiste kasutamise tingimused tugeva kaldega maa-alal. Selles autonoomses piirkonnas on direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 4 ette nähtud kohustused seega täidetud. Igal juhul võttis viimane 29. aprillil 2022 vastu võetud määrusega komisjoni soovituste järgimiseks meetmed väetiste kasutamise kohta tugeva kaldega maa-alal.

90 Komisjon vaidleb oma repliigis Hispaania Kuningriigi argumentidele vastu. Ta jääb eelkõige seoses Aragóni autonoomse piirkonnaga oma seisukoha juurde.

91 Argumendi kohta, et Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna tegevusprogramm sarnaneb väidetavalt Navarra autonoomse piirkonna tegevusprogrammiga, täpsustab komisjon, et ta analüüsib iga piirkondliku tegevusprogrammi meetmeid nende ilmastiku- ja mullatingimuste alusel.

92 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna kohta lisab komisjon, et kui Hispaania Kuningriik leiab, et selle autonoomse piirkonna eripära arvestades on teadusuuringus ettenähtutest leebemad eeskirjad piisavad, et vältida ohte vooluveele, siis oleks liikmesriik pidanud esitama teaduslikud ja tehnilised andmed, millele ta selles osas tugineb, mida ta aga ei teinud. Mis puudutab Castilla-Leóni autonoomse piirkonna tegevusprogrammi seda versiooni, mis tuleneb 29. aprilli 2022. aasta määrusest ja mis võeti igal juhul vastu pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaega, siis see ei vasta endiselt olemasolevatele teaduslikele ja tehnilistele standarditele, kuna

see näeb teatavatel asjaoludel ette võimaluse kasutada väetisi pinnasel, mille kalle on üle 15%, ilma et oleks esitatud tehnilisi andmeid, mis õigustaksid kõrvalekaldumist teaduslikest soovitustest, millele komisjon tugines.

93 Hispaania Kuningriik täpsustab oma vastureplliigis seoses Aragóni autonoomse piirkonnaga, et 14. detsembril 2022 võeti vastu resolutsioon, mille eesmärk oli selgitada nimetatud autonoomse piirkonna tegevusprogrammi sisu seoses väetiste kasutamise tingimustega tugeva kaldega maa-alal, esitades täpselt ja üksikasjalikult kohustused ja rakendatavad meetmed. Hispaania Kuningriigi seisukohast on see resolutsioon komisjoni soovitustega kooskõlas.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

94 Esiteks tuleb meenutada, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 3 punktis a on sätestatud, et tegevusprogrammides võetakse arvesse olemasolevaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid. Need tegevusprogrammid peavad koosnema nimetatud artikli lõikes 4 loetletud teatavatest kohustuslikest meetmetest. Seega peab komisjon selleks, et kontrollida, kas asjaomane tegevusprogramm on nende sätetega kooskõlas, võtma arvesse olemasolevaid teaduslikke ja tehnilisi andmeid. Hispaania Kuningriik ei vaidle aga vastu sellele, et teaduslik uuring, millele komisjon käesolevas asjas tugines, kuulub kättesaadavate teaduslike andmete hulka, mida see institutsioon pidi arvesse võtma.

95 Vastupidi sellele, mida väidab Hispaania Kuningriik, ei ole komisjon teadusuuringule tuginedes kuidagi väitnud, et see on õiguslikult siduv ega kehtestanud sellele liikmesriigile täiendavaid kohustusi.

96 Nimelt oli Hispaania Kuningriigil lubatud esitada komisjoni väidete ümberlükkamiseks muid teaduslikke uuringuid ja dokumente (vt analoogia alusel 21. juuni 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-543/16, EU:C:2018:481, punkt 77). Nagu komisjon õigesti märkis, ei ole Hispaania Kuningriik esitanud selliseid uuringuid või dokumente, mis tõendaksid, et väetiste kasutamise tingimused tugeva kaldega maa-alal on leebemad kui need, mis on ette nähtud teaduslikus uuringus, et vähendada põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostust ning hoida vastavalt direktiivi 91/676 eesmärgile, mis on sätestatud selle artiklis 1, ära igasugune edasine seda liiki reostus.

97 Teiseks tuleb märkida, et Hispaania Kuningriik ei vaidle vastu sellele, et autonoomsete piirkondade tegevusprogrammides kehtestatud väetiste kasutamise tingimused tugeva kaldega maa-alal on leebemad kui need, mis on ette nähtud teadusuuringus.

98 Kolmandaks, kuigi Hispaania Kuningriik väidab, et Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna võetud meetmed põhinesid Navarra autonoomse piirkonna võetud meetmetel, mida komisjon pidas rahuldavateks, nagu nähtub tema põhjendatud arvamusest, ei vaidle liikmesriik vastu sellele, et Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna võetud meetmed on leebemad kui need, mis on ette nähtud teaduslikus uuringus, selgitamata, miks neid leebemaid meetmeid tuleb lugeda direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 4 nõuetele vastavaks.

99 Neljandaks ja viimaseks, kuivõrd Hispaania Kuningriik tugineb Castilla-Leóni ja Aragóni autonoomset piirkonda puudutavatele meetmetele, mis võeti pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist, siis piisab, kui korrata, et vastavalt käesoleva kohtuotsuse

punktis 75 viidatud kohtupraktikale ei saa Euroopa Kohus pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist toimunud muutusi kõnealuse rikkumise olemasolu hindamisel arvesse võtta.

100 Järelikult tuleb esimese etteheite esimese osaga nõustuda.

Teine osa, mis puudutab Extremadura autonoomse piirkonna tegevusprogrammi

– *Poolte argumendid*

101 Komisjon leiab oma hagiavalduses, et Extremadura autonoomse piirkonna tegevusprogrammis puudub kolm aspekti, nimelt tahke sõnniku ajutist ladustamist pinnasel puudutavad meetmed, mis on ette nähtud direktiivi 91/676 II lisa punkti A alapunktis 5 ja III lisa lõike 1 punktis 2, väetiste kasutamise registriga seotud meetmed, millele on osutatud direktiivi II lisa punkti B punktis 9 ning III lisa lõike 1 punktis 3 ja lõikes 2, ning meetmed, mis on seotud selle direktiivi III lisa lõikes 2 osutatud loomasõnniku hulgaga, mida igal aastal maapinnale hektari kohta laotatakse.

102 Hispaania Kuningriik väidab kostja vastuses, et Extremadura autonoomses piirkonnas kehtivad õigusnormid takistavad tahke sõnniku ajutist ladustamist põllumajandusettevõtetes. Need põllumajandusettevõtted on samuti kohustatud pidama iga põllukultuuri kohta ajakohastatud registrit, milles on muu hulgas täpsustatud väetiste laotamise kuupäevad, laotatud väetise liik ja kasutatud kogus. Igal juhul koostab Extremadura autonoomne piirkond komisjoni juhiste järgimiseks uue tegevusprogrammi.

103 Komisjon väidab oma repliigis vastu, et Hispaania Kuningriigi viidatud õigusnormid ei ole piisavad, et tagada direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 4 nõuetekohane rakendamine, mis nõuab, et kõnealused meetmed lisataks tundlike alade tegevusprogrammi.

104 Hispaania Kuningriik väidab oma vasturepliigis, et kõik põllumajandusettevõtted on kohustatud järgima eeskirju, mis käsitlevad väetiste kasutamise registrit ja tahke sõnniku põllul ajutise ladustamise meetmeid, sõltumata nende lisamisest Extremadura autonoomse piirkonna tegevusprogrammi, kuna tegemist on kogu riigi territooriumil kehtiva kuningliku dekreediga kehtestatud kohustustega.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

105 Tuleb tõdeda, et Hispaania Kuningriik ei vaidle sisuliselt vastu sellele, et Extremadura autonoomse piirkonna tegevusprogramm ei sisalda käesoleva kohtuotsuse punktis 101 nimetatud kolme aspekti, mis on vastuolus kohustustega, mis tulenevad direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 4 koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga.

106 Lisaks tuleb Hispaania Kuningriigi argumendid osas, milles ta tugineb seadusandlikule meetmele, mida ei olnud põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpuks vastu võetud, käesoleva kohtuotsuse punktis 99 esitatud põhjustel tagasi lükata.

107 Järelikult tuleb teise etteheite teise osaga nõustuda.

Kolmas osa, mis puudutab Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammi

– *Poolte argumendid*

108 Madridi autonoomse piirkonna osas heidab komisjon Hispaania Kuningriigile ette, et selle piirkonna tegevusprogrammis puuduvad selged viited direktiivi 91/676 II lisa punkti A alapunktis 5 ja III lisa lõike 1 punktis 2 osutatud meetmetele, mis puudutavad tahkete väetiste ajutist ladustamist pinnasel, eelkõige selles osas, mis puudutab maksimaalset loomasõnniku pinnasel ladustamise aega.

109 Hispaania Kuningriik märgib kostja vastuses, et põhjendatud arvamuse esitamise ajal väljatöötamisel olev tegevusprogramm on hetkel heakskiitmise etapis. Samuti tuleks arvesse võtta kuninga dekreeti 47/2022 veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 15, ning kuninga dekreedi eelnõu põllumajandusmaa jätkusuutliku väetamise kohta.

110 Komisjon märgib oma repliigis, et kuna selle piirkonna uus tegevusprogramm on alles väljatöötamisel, on varasem tegevusprogramm jätkuvalt kohaldatav.

111 Hispaania Kuningriik täpsustab oma vasturepliigis, et tundlikel aladel asuvate põllumajandusettevõtete iga-aastane kontroll alates 2020. aastast hõlmab kehtiva tegevuskava kohaselt väetiste, tahke sõnniku ja loomasõnniku mahutite kontrolli.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

112 Tuleb märkida, et Hispaania Kuningriik ei vaidlusta talle ette heidetud rikkumist Madridi autonoomse piirkonna osas.

113 Lisaks tuleb Hispaania Kuningriigi argumendid osas, milles ta tugineb seadusandlikule meetmele, mis võeti vastu pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaega, käesoleva kohtuotsuse punktis 99 toodud põhjustel tagasi lükata.

114 Sellest tuleneb, et teise väite kolmanda osaga ja seega selle etteheitega tervikuna tuleb nõustuda.

115 Eeltoodut arvestades tuleb tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole Aragóni, Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni, Extremadura ja Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammides ette näinud kõiki vajalikke kohustuslikke meetmeid, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 4 koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga.

Kolmas etteheide, et on rikutud direktiivi 91/676 artikli 5 lõiget 5

116 Kolmandas etteheites, mis jaguneb kaheks osaks, palub komisjon Euroopa Kohtul sisuliselt tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole nitraadireostuse suhtes võtnud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid, on Hispaania Kuningriik rikkunud direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi. Komisjon väidab, et selle sätte kohaselt peavad liikmesriigid

tegevusprogrammide raames võtma kõik täiendavad või tõhusamad meetmed, mida nad vajalikuks peavad, kui selle direktiivi artikli 5 lõikes 4 osutatud meetmetest ei piisa reostuse vähendamiseks ja põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse vältimiseks.

Esimene osa, mis puudutab Aragóni, Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni ja Murcia autonoomset piirkonda

– *Poolte argumendid*

117 Selle väite esimeses osas heidab komisjon Hispaania Kuningriigile sisuliselt ette, et viimane on rikkunud direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi, kuna ta ei ole võtnud Aragóni, Castilla-La Mancha, Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni ja Murcia autonoomses piirkonnas nitraadireostuse suhtes nõutavaid täiendavaid või tõhusamaid meetmeid.

118 Komisjon leiab, et 2016.–2019. aasta aruandes Hispaania ametiasutuste esitatud andmetest nähtub, et vee kvaliteet ei ole kõnealuses neljas autonoomses piirkonnas eelmise perioodiga võrreldes paranenud, mis näitab, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 4 alusel võetud meetmed ei olnud piisavad, et tagada selle direktiivi artiklis 1 kehtestatud eesmärkide saavutamist.

119 Aragoni autonoomse piirkonna kohta selgub 2016.–2019. aasta aruandest ka, et esiteks ületas nitraadisisaldus 56,3% põhjavee mõõtepunktide puhul 40 mg/l ning 39,1% neist punktidest ületas see kogus 50 mg/l. 2012.–2015. aasta aruandes oli aga nende mõõtepunktide, mille puhul nitraadisisaldus ületas 40 mg/l, osakaal 54,3%, samas kui nende mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, oli 42,3%. Teiseks täheldati 67,4% neist põhjavee mõõtepunktidest, mille puhul nitraadisisaldus ületas 40 mg/l, stabiilset või suurenemise tendentsi. Kolmandaks kehtib sama 53,8% kohta neist põhjavee mõõtepunktidest, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l.

120 Pinnavee osas tõusis nende mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 40 mg/l, vastava ajavahemiku kohta 7,7%-lt 8%-ni ning nende punktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, tõusis 0%-lt 4%-ni. Kõikide mõõtepunktide osas, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, täheldati stabiilset või suurenemise tendentsi.

121 Eutrofeerumise osas oli Aragóni autonoomsel piirkonnal tundlikes piirkondades aastatel 2012–2015 vaid kaks mõõtepunkti, millest ühes oli täheldatud eutrofeerumisest. Aastatel 2016–2019 suurenes nende mõõtepunktide arv, milles jälgitakse troofsust, kaheksani, millest kahes on täheldatud reostust.

122 Kokkuvõttes ei näita põhjavett puudutavad andmed vee kvaliteedi paranemist, pinnavett puudutavad andmed näitavad vee kvaliteedi halvenemist ning nende mõõtepunktide väike arv tundlikel aladel, milles on täheldatud eutrofeerumist, muudab troofsuse muutumise hindamise raskeks.

123 Tunnistades, et Aragóni autonoomses piirkonnas on võetud meetmeid õiges suunas, leiab komisjon, et arvestades veereostuse taset ja nende meetmete piisavust kinnitavate uuringute puudumist, rikub Hispaania Kuningriik selle autonoomse piirkonna osas jätkuvalt direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

124 Castilla-La Mancha autonoomses piirkonnas vähenes tundlikes piirkondades nende põhjavee mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, 2012.–2015. aasta aruandes osutatud 32%-lt 2016.–2019. aasta aruandes nimetatud 26,3%-ni. 57,8% mõõtepunktidest, mille puhul tuvastati viimati nimetatud perioodil põhjavee reostus, täheldati aga stabiilset või suurenemise tendentsi. Tundlikel aladel olevate pinnavee mõõtepunktide, milles on täheldatud eutrofeerumist, osakaal tõusis 2012.–2015. aasta aruandes osutatud 35,9%-lt 2016.–2019. aasta aruandes nimetatud 60%-ni. Hispaania ametiasutused on pealegi tunnistanud, et vee kvaliteet on selles autonoomses piirkonnas halvenenud.

125 Võttes arvesse veereostuse taset ning seda, et ei ole tehtud uuringuid ja puuduvad tehnilised andmed, mis kinnitaksid võetud meetmete piisavust, ei täida Hispaania Kuningriik nimetatud autonoomse piirkonna osas jätkuvalt direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

126 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna puhul näitavad 2016.–2019. aasta aruandes Hispaania ametiasutuste esitatud andmed selgelt, et olukord tundlikes piirkondades ei ole paranenud. Nii tõusis neis piirkondades nende põhjavee mõõtepunktide protsent, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, 37,2%-lt 43%-ni. Lisaks täheldati rohkem kui pooltes mõõtepunktides, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, eelmise perioodiga võrreldes stabiilset või suurenemise tendentsi.

127 Hispaania ametiasutuste võetud meetmed ei ole Hispaania Kuningriigile etteheidetava rikkumise lõpetamiseks piisavad.

128 Murcia autonoomse piirkonna puhul ei võimalda 2016.–2019. aasta aruandes Hispaania ametiasutuste esitatud andmed järeldada, et olukord tundlikes piirkondades on võrreldes 2012.–2015. aasta aruandest tulenevate andmetega paranenud. Kuigi nende põhjavee mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, vähenes 62,5%-lt 57,4%-ni, tõusis tundlikel aladel nende pinnavee mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, 10%-lt 15,6%-ni.

129 Komisjon möönab, et nimetatud autonoomne piirkond on võtnud mitu täiendavat meedet. Need meetmed ei ole siiski piisavad direktiivi 91/676 eesmärkide saavutamiseks, nagu näitab ka 2019. aastal ja 2021. aasta suve lõpus aset leidnud anoksiakriisi sündmuste ulatus ja tõsidus.

130 Hispaania Kuningriik vaidleb kostja vastuses komisjoni argumentidele vastu, väites, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenev kohustus ei ole kohustus tulemuse saavutamiseks. Vastupidi, tegemist on kohustusega võtta meetmeid selle direktiivi artiklis 1 sätestatud eesmärkide saavutamiseks. Aragóni, Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni ja Murcia autonoomses piirkonnas on direktiivi artiklis 1 nimetatud eesmärkide saavutamiseks võetud täiendavaid ja tõhusamaid meetmeid.

131 Lisaks on direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 5 nõutud selliste meetmete võtmist, mida liikmesriigid selle direktiivi artiklis 1 nimetatud eesmärkide saavutamiseks „vajalikuks peavad“. See eeldab, et kehtivate meetmete tulemust oleks saanud eelnevalt uurida, et võtta uusi meetmeid „saadud kogemusi silmas pidades“, nagu on ette nähtud nimetatud direktiivi artikli 5 lõige 5. See nõuab aga tingimata ja vältimatult teatava aja möödumist. Nagu on märgitud sama direktiivi kolmeteistkümnendas põhjenduses, ei ole välistatud, et kaitsemeetmetega kaasnev vee kvaliteedi paranemine võib võtta aastaid.

132 Lisaks tuleneb direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 7, et liikmesriigid vaatavad vähemalt üks kord nelja aasta jooksul läbi oma tegevusprogrammi, sealhulgas kõik selle direktiivi artikli 5 lõike 5 alusel võetud täiendavad meetmed, ja vajaduse korral muudavad neid. Samuti esitavad liikmesriigid direktiivi artikli 10 kohaselt komisjonile iga nelja aasta kohta V lisas kirjeldatud teavet sisaldava aruande, mis käsitleb eelkõige kõiki sama direktiivi artikli 5 lõike 5 alusel võetud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid. Selle aruande raames peaksid liikmesriigid võtma seisukoha esiteks ligikaudsete tähtaegade kohta, mille jooksul nad leiavad, et direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 kohaselt määratletud veekogud peaksid reageerima tegevusprogrammis ette nähtud meetmetele, ja teiseks seisukoha nende hinnangutega kaasneva ebakindluse taseme kohta. Seega ei ole õige väita, nagu seda teeb komisjon, et nimetatud direktiivi artikli 5 lõikes 5 ette nähtud meetmeid ei ole vastu võetud.

133 Lõpuks on täiendavad või tõhusamad meetmed tegevusprogrammide raames vaid ühed võimalikest meetmetest, mida pädevad asutused võivad võtta, et saavutada direktiivis 91/676 määratletud eesmärgid.

134 Aragóni autonoomse piirkonna puhul on vastuoluline Hispaania ametiasutustele ette heita, et nad ei võtnud täiendavaid meetmeid, mööndes samas, et nende põhjavee mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, on vähenenud. Lisaks ei saa nõustuda sellega, et täiendavate või tõhusamate meetmete vajalikkuse tõendamiseks tuginetaks – nagu seda teeb komisjon – mõõtepunktidele, mille puhul on täheldatud madalamaid nitraadiväärtusi kui 50 mg/l. Järelikult on vee kvaliteet selles autonoomses piirkonnas tõepoolest paranenud.

135 Lisaks tunnistab komisjon, et üks kahest Aragóni autonoomse piirkonna selles osas vastu võetud õigusaktist aitab vältida reostuse kasvu kiirenemist ning teine piirab uute käitiste avamist ja võib avaldada positiivset mõju lämmastikusisalduse vähendamisele.

136 Castilla-La Mancha autonoomne piirkond on tugevdamas oma kontrollimehhanisme, et saavutada direktiivis 91/676 määratletud eesmärgid. Autonoomse piirkonna tegevusprogrammides olevatest meetmetest tõhusamaid meetmeid tuleks võtta üksnes juhul, kui on tõendatud, et need meetmed ei ole reostuse vähendamiseks küllaldased.

137 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et vajalikud meetmed kehtestati Castilla-Leóni autonoomse piirkonna dekreediga, mis võeti vastu 2018. aastal ja millega määratakse kindlaks minimaalsed keskkonnatingimused loomakasvatustegevuste või -käitiste jaoks piirkonna territooriumil. Igal juhul kiitis nimetatud autonoomne piirkond 2022. aastal heaks uue tegevusprogrammi, milles on ette nähtud uued meetmed põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse vältimiseks ja vajaduse korral vähendamiseks.

138 Murcia autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et 2019. aastal ja 2021. aasta suve lõpus aset leidnud anoksiakriisiga seotud sündmused, millele komisjon oma hagiavalduses viitab, on hilisemad ega ole seotud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse haldusmenetluses esitatud etteheidetega. Komisjon ei saa seega oma etteheites sellistele asjaoludele tugineda.

139 Murcia autonoomne piirkond täitis sisuliselt direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi, kui ta võttis vastu rea programme ja seadusandlikke akte, sealhulgas viimati 27. juuli 2020. aasta seaduse Egeuse mere taastamise ja kaitse kohta. Hispaania Kuningriik viitab ka

põllumajandusettevõtete inspekteerimiskavale aastateks 2020–2021, mis kiideti heaks 2020. aasta septembris vastu võetud määrusega, ning mitmele muule seadusandlikule aktile, mis võeti vastu 27. augustil 2021, 6. septembril 2021, 13. aprillil 2022 ja 14. juulil 2022.

140 Komisjon väidab oma repliigis, et Hispaania Kuningriigi kostja vastuses esitatud argument, et asjaomase liikmesriigi võetud meetmete pikaajalise tulemuse hindamiseks on vaja, et mööduks teatud aeg, on vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga. Lisaks võtaks selline argument direktiivi 91/676 artikli 5 lõikelt 5 igasuguse tõhusa toime.

141 Mis puudutab Aragóni autonoomset piirkonda, siis vastupidi sellele, mida väitis Hispaania Kuningriik, ei paranenud olukord selles asuvates tundlikes piirkondades ajavahemikul 2016–2019 võrreldes ajavahemikuga 2012–2015. Selle autonoomse piirkonna võetud meetmete hindamise osas viitab komisjon oma hagiavalduses esitatud järeldustele.

142 Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna puhul ei vaidle Hispaania Kuningriik vastu sellele, et olukord Castilla-La Manchas asuvates tundlikes piirkondades ei ole paranenud ka aastatel 2016–2019 võrreldes ajavahemikuga 2012–2015. Ei ole põhjendatud selle liikmesriigi argument, et täiendavaid või tõhusamaid meetmeid tuleks võtta ainult siis, kui on ilmne, et kehtiva tegevusprogrammi meetmed ei ole küllaldased. Direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 5 sätestatud täiendavate või tõhusamate meetmete võtmise kohustus tekib niipea, kui teatava aja jooksul tehakse kindlaks, et vee kvaliteet ei ole eelmise perioodiga võrreldes paranenud, ilma et oleks vaja tõendada juba võetud meetmete ebatõhusust.

143 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna puhul ei vaidle Hispaania Kuningriik vastu sellele, et olukord selles asuvates tundlikes piirkondades ei ole ajavahemikul 2016-2019 võrreldes ajavahemikuga 2012–2015 paranenud. Mis puudutab käesoleva kohtuotsuse punktis 137 viidatud 2018. aasta dekreeti, siis ei saa see asendada tegevusprogrammi läbivaatamist. Mis puudutab selle autonoomse piirkonna 2022. aasta määrust, millele on viidatud samas punktis, siis piisab, kui märkida, et see võeti vastu pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist.

144 Murcia autonoomse piirkonna kohta rõhutab komisjon, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 5 rikkumist käsitlev väide põhineb selle autonoomse piirkonna puhul Hispaania Kuningriigi esitatud andmetel vee kvaliteedi kohta, mis näitavad eutrofeerumise probleemide olemasolu ja mis tõendavad, et selle autonoomse piirkonna nimetatud direktiivi artikli 5 lõike 4 alusel võetud meetmed ei ole olukorda parandanud. Need andmed on hagiavalduses selgelt esitatud ning Hispaania Kuningriik ei ole oma kostja vastuses nende põhjendatust vaidlustanud.

145 Lisaks tuletab komisjon meelde, et ta rõhutas oma hagiavalduses asjaolu, et see olukord jätkus tükk aega pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist, mis kinnitab, et selle tähtaja möödumisel kehtivad meetmed ei olnud direktiivis 91/676 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased. Faktilised asjaolud, millele see institutsioon seoses 2019. aasta ja 2021. aasta suve lõpu anoksiakriisiga viitas, näitavad seda püsivust. Tegemist ei ole siiski ainsa tõendiga, mille komisjon esitas. Nimelt loetles komisjon oma hagiavalduses ka rea Hispaania ametiasutustelt pärit ametlikke dokumente, milles viimased tunnistasid vee kvaliteedi halvenemist ja seega Murcia autonoomse piirkonna tasandil võetud meetmete ebapiisavust.

146 Hispaania Kuningriik väidab oma vasturepliigis, et lisaks asjaomaste autonoomsete piirkondade võetud meetmetele tuleb arvesse võtta ka vahepeal liikmesriigi tasandil vastu võetud õigusnorme. Sellega seoses viitab ta mitmele 2022. aasta jooksul vastu võetud õigusaktile.

147 Aragóni autonoomse piirkonna kohta rõhutab Hispaania Kuningriik, et komisjon tunnistab ise, et see autonoomne piirkond on võtnud meetmeid õiges suunas.

148 Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna osas nõudis komisjon ekslikult koheste tulemuste esitamist.

149 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna osas meenutab Hispaania Kuningriik käesoleva kohtuotsuse punktis 137 viidatud meetmeid.

150 Murcia autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et on võetud direktiivi 91/676 artikli 5 lõike 5 nõuetega kooskõlas olevaid meetmeid. Lisaks on komisjon ise tunnistanud, et täiendavate või tõhusamate meetmete võtmine tegevusprogrammide raames on vaid üks võimalikest meetmetest, mida pädevad asutused võivad selle direktiivi eesmärkide saavutamiseks võtta.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

151 Vastavalt direktiivi 91/676 artikli 5 lõikele 5 võtavad liikmesriigid tegevusprogrammide raames täiendavalt või tõhusamalt meetmeid, mida nad vajalikuks peavad, kui algusest peale on selge või tegevusprogrammide rakendamise käigus saab selgeks, et selle artikli lõikes 4 osutatud meetmed ei ole selle direktiivi artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased.

152 Lisaks tuleb korrata, et vastavalt direktiivi 91/676 artiklile 1 on direktiivi eesmärk vähendada põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostust ning vältida edasist seda liiki reostust.

153 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et tuvastamaks, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 4 osutatud kohustuslikud meetmed ei ole selle direktiivi artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased, piisab, kui komisjon tõendab, et vee kvaliteet ei ole eelmise perioodiga võrreldes paranenud (vt selle kohta 21. juuni 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-543/16, EU:C:2018:481, punktid 55, 56, 59 ja 71).

154 Liikmesriigid peavad võtma direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 5 osutatud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid alates esimese tegevusprogrammi algusest või tegevusprogrammide rakendamisel saadud kogemuste põhjal ja seega alates nende vajaduse esmakordsest tuvastamisest (21. juuni 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-543/16, EU:C:2018:481, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

155 Neist kaalutlustest lähtudes tuleb kontrollida, kas Hispaania Kuningriik on rikkunud direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

156 Esiteks tuleb asuda seisukohale, et selle liikmesriigi esitatud tõendid ei võimalda seada kahtluse alla arvandmeid, mis on esitatud tema edastatud aruannetes, millele komisjon tugineb ja mis tõendavad, et vee kvaliteet ajavahemikul 2016–2019 Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni ja Murcia autonoomses piirkonnas ei ole ajavahemikuga 2012-2015 võrreldes paranenud.

157 Aragóni autonoomse piirkonna kohta väidab Hispaania Kuningriik, et komisjon ei saanud põhjavee osas tugineda neis mõõtepunktides võetud proovide tulemustele, milles tuvastati nitraadisisaldus alla 50 mg/l, ja et nende mõõtepunktide osakaal, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, vähenes 42,3%-lt aastatel 2012–2015 39,1%-ni aastatel 2016–2019. Seda tehes

vaidleb Hispaania Kuningriik siiski vastu üksnes kahele kolmest käesoleva kohtuotsuse punktis 119 mainitud järeldusest, mille põhjal komisjon järeldas, et põhjavee kvaliteet Aragóni autonoomses piirkonnas ei ole paranenud. Seevastu ei vaidlusta ta komisjoni teist järeldust selle kohta, et 53,8% põhjavee mõõtepunktidest, mille puhul nitraadisisaldus ületas 50 mg/l, on täheldatud stabiilset või suurenemise tendentsi, ega järeldusi, millele komisjon tugines pinnavee puhul.

158 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et komisjon on tõendanud, et vee kvaliteet selles autonoomses piirkonnas aastatel 2016–2019 eelmise perioodiga võrreldes ei paranenud.

159 Teiseks, kuigi direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tuleneb, et selles sättes osutatud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid võib võtta, „kui see saab selgeks tegevusprogrammide rakendamise käigus“, võib selle sätte kohaselt neid täiendavaid või tõhusamaid meetmeid võtta ka selle rakendamise „algusest peale“, ning et igal juhul ja vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 154 viidatud kohtupraktikale tuleb neid täiendavaid või tõhusamaid meetmeid võtta alates nende vajaduse esmakordsest tuvastamisest. Sellest järeldub, et Hispaania Kuningriigi argument, mille kohaselt tuleks täiendavaid või tõhusamaid meetmeid võtta alles teatud aja möödudes, kui on tuvastatud, et olemasolevad meetmed ei ole küllaldased, tuleb tagasi lükata. Nimelt võtaks selline tõlgendus direktiivi 91/676 artikli 5 lõikelt 5 suures osas selle tõhusa toime ja kahjustaks direktiivi eesmärke, mis on määratletud selle artiklis 1.

160 Sama kehtib Hispaania Kuningriigi argumendi kohta, mille kohaselt direktiivi 91/676 artikli 5 lõige 5, milles on ette nähtud, et liikmesriigid peavad võtma täiendavaid või tõhusamaid meetmeid „mida nad vajalikuks peavad“, eeldab, et olemasolevate meetmete tulemusi saaks eelnevalt uurida, et võtta uusi meetmeid omandatud kogemuste alusel.

161 Lisaks, vastupidi sellele, mida väidab Hispaania Kuningriik, ei muuda liikmesriikidele direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi küsitavaks ei neile selle direktiivi artikli 5 lõikest 7 ega selle artiklist 10 tulenevate muude kohustuste olemasolu ega selle direktiivi kolmeteistkümnendas põhjenduses nimetatud kaalutlused. Viimati nimetatud kohustused ja kaalutlused ei vabasta nimelt liikmesriike nende kohustuste täitmisest, mis tulenevad selle direktiivi artikli 5 lõikest 5.

162 Samuti tuleb tagasi lükata Hispaania Kuningriigi argument, mille kohaselt täiendavate või tõhusamate meetmete võtmine tegevusprogrammide raames on vaid üks võimalikest meetmetest, mida liikmesriigid võivad direktiivi 91/676 eesmärkide saavutamiseks võtta, kuna liikmesriigid on siiski kohustatud täitma direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

163 Kolmandaks, küsimuse kohta, kas Hispaania Kuningriik on võtnud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid, mille võtmise kohustus tal nelja vaadeldava autonoomse piirkonna osas oli, tuleb märkida, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tuleneb, et need meetmed tuleb võtta juhul, kui selle direktiivi artikli 5 lõikes 4 osutatud meetmed ei ole direktiivi artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased. Sellest tuleneb, et vastupidi sellele, mida väidab Hispaania Kuningriik, ei piisa selleks, et leida, et liikmesriik on täitnud nimetatud direktiivi artikli 5 lõikest 5 tulenevad kohustused, et ta on võtnud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid. Selleks, et asuda seisukohale, et nimetatud sättes esitatud nõuded on täidetud, on nimelt lisaks vaja, et need täiendavad või tõhusamad meetmed oleksid küllaldased, et saavutada direktiivi 91/676 artiklis 1 määratletud eesmärgid, milleks on põllumajandusest lähtuvatest nitraatidest põhjustatud või tingitud veereostuse vähendamine ning edasise sellist liiki reostuse ärahoidmine.

164 Kuigi komisjon tunnistas Aragóni autonoomse piirkonna osas tõesti, et see autonoomne piirkond on võtnud meetmeid õiges suunas, rõhutas ta samuti õigustatult, et Hispaania Kuningriik ei ole esitanud uuringuid ega üksikasjalikke tõendeid selle kohta, et need meetmed on direktiivis 91/676 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased.

165 Liikmesriigi tasandil vahepeal vastu võetud nende õigusnormide kohta, millele Hispaania Kuningriik oma vasturepliigis viitas ja millega on kavas parandada nii selle autonoomse piirkonna olukorda kui ka nende kolme muu autonoomse piirkonna olukorda, mida kolmanda väite esimene osa puudutab, tuleb märkida, et need õigusnormid võeti vastu 2022. aastal ehk pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist. Vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 75 viidatud kohtupraktikale ei saa Euroopa Kohus aga liikmesriigi kohustuste rikkumise olemasolu hindamisel arvesse võtta pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist toimunud muutusi.

166 Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna puhul piirdub Hispaania Kuningriik väitega, et selle autonoomse piirkonna tegevusprogrammidega hõlmatud meetmeid tuleks karmistada üksnes juhul, kui tuvastatakse, et need meetmed ei ole nitraadireostuse vähendamiseks küllaldased. Käesoleva kohtuotsuse punktis 159 esitatud põhjustel ei saa selliste argumentidega põhjendada seda seisukohta, et liikmesriik ei täida direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

167 Castilla-Leóni autonoomse piirkonna osas nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 137, et Hispaania Kuningriik piirdub väitega, et see autonoomne piirkond võttis 2018. aastal esiteks vastu dekreedi, millega määratakse kindlaks minimaalsed keskkonnatingimused loomakasvatustegevuste või -käitiste jaoks tema territooriumil, ja teiseks 2022. aastal määruse, millega kiideti heaks tegevusprogramm, milles on ette nähtud uued meetmed põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse vältimiseks ja vajaduse korral vähendamiseks. Esiteks, nagu komisjon õigesti märkis, ei vabasta sellise dekreedi vastuvõtmine Hispaania Kuningriiki direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevast kohustusest tagada, et Castilla-Leóni autonoomse piirkonna tegevusprogramm vaadataks uuesti läbi. Teiseks, mis puudutab nimetatud autonoomse piirkonna 2022. aastal vastu võetud määrust, siis piisab, kui meenutada, et vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 75 viidatud kohtupraktikale ei saa Euroopa Kohus pärast põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist toimunud muutusi liikmesriigi kohustuste kõnesoleva rikkumise hindamisel arvesse võtta.

168 Lõpuks, mis puudutab Murcia autonoomset piirkonda, siis kuigi on tõsi, et komisjon viitas oma hagiavalduses sündmustele, mis leidsid aset 2019. ja 2021. aastal, ning seega faktilistele asjaoludele, mida menetluse haldusetapis ei käsitletud, selgitas komisjon, ilma et Hispaania Kuningriik oleks talle selles osas vastu vaielnud, et ta mainis neid faktilisi asjaolusid oma hagiavalduses selleks, et näidata, et Hispaania ametiasutuste põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumisel võetud meetmed ei olnud küllaldased. Igal juhul tuleb märkida, et käesoleva kohtuotsuse punktis 139 mainitud 27. juulil 2020 vastu võetud seaduses on sõnaselgelt tunnistatud, et sel ajal kehtinud tegevusprogrammi meetmed ei olnud selle autonoomse piirkonna teatud piirkonna põhjavee nitraadireostuse vältimiseks ja likvideerimiseks küllaldased. Lisaks ei vaidlusta Hispaania Kuningriik komisjoni repliigis esitatud järeldust, mille kohaselt tuleneb põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumisel ettevalmistamisel olnud uuest tegevusprogrammist sõnaselgelt, et täiendavaid ja tõhusamaid meetmeid on veel vaja.

169 Sellest tuleneb, et kolmanda etteheite esimese osaga tuleb nõustuda.

170 Eeltoodut arvestades tuleb tuvastada, et kuna Hispaania Kuningriik ei ole võtnud ei täiendavaid ega tõhusamaid meetmeid seoses nitraadireostusega Aragóni, Castilla-La Mancha, Castilla-Leóni ja Murcia autonoomses piirkonnas, siis on Hispaania Kuningriik rikkunud direktiivi 91/676 artikli 5 lõikest 5 tulenevaid kohustusi.

Teine osa, mille kohaselt Hispaania Kuningriik ei ole võtnud sobivaid meetmeid eutrofeerumise parandamiseks kogu oma territooriumil

– *Poolte argumendid*

171 Komisjon väidab oma kolmanda väite teises osas sisuliselt, et Hispaania Kuningriik ei ole võtnud direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 5 nõutud täiendavaid või tõhusamaid meetmeid, et parandada eutrofeerumise olukorda kogu oma territooriumil, samas kui olemasolevatest andmetest nähtus, et tegevusprogrammides ette nähtud meetmed ei olnud reostuse vähendamiseks ja ärahoidmiseks küllaldased.

172 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et direktiivi 91/676 artikli 3 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi I lisa punkti A alapunktidega 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et veekogusid tuleb lugeda reostunuks eelkõige siis, kui looduslikud mageveejärved, muud mageveekogud, suudmealade vesi, rannikuvesi ja merevesi on eutrofeerunud. Järelikult oleksid liikmesriigid sarnasel juhul kohustatud võtma direktiivi artiklis 5 nimetatud meetmed, st tegevusprogrammid ja vajaduse korral täiendavad meetmed ning tugevdatud tegevused, et püüda seda liiki reostust likvideerida.

173 Kuigi Hispaania ametiasutused väitsid oma vastustes põhjendatud arvamusele, et vee troofsus ajavahemikul 2012–2015 on ajavahemikuga 2008–2011 võrreldes paranenud, on komisjon seisukohal, et nende argumentidega ei saa nõustuda. Nimelt, kuigi nende mõõtepunktide protsent, milles on täheldatud eutrofeerumist, on vähenenud 0,32%-lt 0,29%-ni, põhineb olukorra vähene paranemine väiksemal valimil (429 mõõtepunkti ajavahemikul 2012–2015 võrreldes 476 mõõtepunktiga ajavahemikul 2008–2011), mistõttu see ei näita tegelikku olukorda. Hispaania ametiasutuste esitatud andmetest tulenevat eutrofeerumise probleemi alahindamist selgitab eelkõige jõgede väljajätmine 2012.–2015. aasta aruande eutrofeerumise analüüsist. Selline väljajätmine ei ole aga direktiiviga 91/676 kooskõlas.

174 Metoodika muutmise tõttu ei saa 2016.–2019. aasta aruandes esitatud andmeid kasutada ka eutrofeerumise olukorra paranemise tõendamiseks. Nimelt jäeti sellest aruandest eelneva perioodiga võrreldes välja 68 mõõtepunkti, milles tuvastati eutrofeerumine või eutrofeerumise oht.

175 Komisjon leiab seega, et olemasolevad ja hagiavalduses esitatud andmed kinnitavad, et eutrofeerumise probleemi osas ei ole olukord paranenud, mistõttu Hispaania ametiasutused olid kohustatud võtma sellega seoses täiendavaid või tõhusamaid meetmeid. Hispaania Kuningriik ei ole aga seda kohustust täitnud.

176 Hispaania Kuningriik väidab kostja vastuses, et komisjon ei ole talle ette heidetud rikkumist tõendanud. Kõik komisjoni argumendid põhinevad sellel, et see liikmesriik jättis jõed tema territooriumil eutrofeerumise olukordade kindlakstegemiseks läbiviidud analüüsi alt välja. Komisjon piirdub aga väitega, et see väljajätmine võib kaasa tuua selle, et talle saadetud aruannetes alahinnatakse eutrofeerumise ulatust Hispaania territooriumil, esitamata vajalikke andmeid selleks, et Euroopa Kohus saaks väidetava rikkumise olemasolu kontrollida.

177 Lisaks nähtub 2016.–2019. aasta aruandest, et siseveekogusid puudutavat eutrofeerumist hinnati 468 mõõtepunkti põhjal ja 23,3% puhul siseveekogudest selgus, et esineb mingit liiki reostust. Kui seda järeldust laiendada kõigile Hispaania seirest puudutatud veekogudele, siis ulatuks arv 172 mõõtepunktini, kuna eutrofeerumise nähtust oleks tuvastatud kokku 1024 mõõtepunktis ehk 16,8% mõõdetud punktidest, mis ei võimalda vaatamata selle probleemi olulisusele järeldada, et sellega seoses oli vaja võtta täiendavaid või tõhusamaid meetmeid.

178 Igal juhul tuleb vastavalt direktiivi 91/676 I lisa punktile B selles direktiivis määratletud eesmärkide saavutamiseks võtta arvesse veekogude ja maapinna füüsilisi ja ökoloogilisi omadusi ning praegusi teadmisi lämmastikuühendite käitumisest keskkonnas. Hispaania jõgedes esineb olulisi hooajalisi erinevusi, mistõttu on veekogude uuenemise tase kõrge ja eutrofeerumise olukord ei ole aja jooksul püsiv.

179 Komisjon väidab oma repliigis, et olemasolevad teaduslikud andmete põhjal soovitatakse, et jõgesid ei jäetaks Hispaania veekogude troofsuse analüüsist välja, kuna neis jõgedes võib esineda vetikate kasvu ja tsüanobakterite vohamist ja see võib kesta seal kuid, vähemalt jõgede neis osades, kus vool on kõige aeglasem.

180 Hispaania Kuningriik väidab oma vasturepliigis, et komisjon tunnistas oma repliigis, et eutrofeerumist ei esine kõigis jõgedes. Just seda Hispaania Kuningriik kostja vastuses põhjendatult väitiski.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

181 Euroopa Kohus on juba otsustanud, et direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 ning I lisa A osa punktide 2 ja 3 koostoimest tuleneb, et veekogusid ei tule pidada reostunuks mitte ainult siis, kui põhjavee nitraadisisaldus ületab 50 mg/l, vaid ka eelkõige juhul, kui looduslikud magevee järved, muud mageveekogud, suudmealad, ranniku- ja merevesi on eutrofeerunud (21. juuni 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, C-543/16, EU:C:2018:481, punkt 60). Järelikult peavad liikmesriigid eutrofeerumise korral võtma nimetatud direktiivi artiklis 5 osutatud meetmed, nimelt kehtestama tegevusprogrammid ning vajaduse korral täiendavad meetmed ja tugevdatud meetmed, et sellist olukorda parandada.

182 Tuleb siiski meenutada, et vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 153 viidatud kohtupraktikale peab komisjon selle tõendamiseks, et direktiivi 91/676 artikli 5 lõikes 4 osutatud kohustuslikud meetmed ei ole selle direktiivi artiklis 1 määratletud eesmärkide saavutamiseks küllaldased, tõendama, et vee kvaliteet ei ole eelneva perioodiga võrreldes konkreetsel ajavahemikul paranenud. Kuna komisjon heidab oma kolmanda väite teises osas Hispaania Kuningriigile ette, et viimane ei ole võtnud meetmeid, mis on nõutud selle direktiivi artikli 5 lõikes 5 kogu tema territooriumil esinevate eutrofeerumise olukordade parandamiseks, siis peab see institutsioon tõendama, et vee kvaliteet ei ole eutrofeerumise osas ühte ajavahemikku teisega võrreldes paranenud.

183 Käesoleval juhul ei ole komisjon aga sellist paranemise puudumist tõendanud. Esiteks möönab ta nimelt, et 2012.–2015. aasta aruande kohaselt täheldati vähest paranemist võrreldes ajavahemikuga 2008–2011, kuna nende mõõtepunktide osakaal, kus on tuvastatud eutrofeerumist, tõusis 0,32%-lt 0,29%-ni. Teiseks ei ole komisjon tõendanud, et olukord ei olnud eutrofeerumise osas aastatel 2016–2019 ajavahemikuga 2012–2015 võrreldes paranenud, kuna see institutsioon ei ole selle kohta esitanud mingeid konkreetseid andmeid.

184 Komisjon väidab teatavasti, ilma et Hispaania Kuningriik talle vastu oleks vaielnud, et 2012.–2015. aasta aruandes esitatud andmed põhinevad väiksemal veekogude valimil kui see, mida võeti arvesse 2008.–2011. aastat puudutavas aruandes, mille Hispaania ametiasutused komisjonile vastavalt direktiivi 91/676 artiklile 10 esitasid ja mis puudutab selle direktiivi V lisas osutatud teavet, kuna jõed jäeti eutrofeerumise olukordade kindlakstegemise metoodikast välja. Lisaks väidab komisjon, ilma et Hispaania Kuningriik talle vastu oleks vaielnud, et 2016.–2019. aasta aruandest on välja jäetud 68 mõõtepunkti, kus tuvastati eelmisel perioodil eutrofeerumine või eutrofeerumise oht.

185 Selles osas tuleb asuda seisukohale, et asjaolu, et liikmesriik ei võta oma territooriumil esinevate eutrofeerumise olukordade kindlakstegemisel arvesse jõgesid, võib kujutada endast direktiivi 91/676 artikli 3 lõike 1 rikkumist koostoimes selle direktiivi I lisa punkti A alapunktiga 3, millest tuleneb, et veekogud on eutrofeerunud, kui „looduslikud mageveejärved, muud mageveekogud, suudmealade vesi, rannikuvesi ja merevesi“ on eutrofeerunud. Jõgesid tuleb pidada „muudeks mageveekogudeks“ selle sätte tähenduses. Lisaks, mis puudutab selliste mõõtepunktide väljajätmist, mille puhul on eelneval perioodil tuvastatud eutrofeerumine või eutrofeerumise oht, siis tuleb meenutada, et liikmesriigid on eelkõige selle direktiivi artikli 6 lõike 1 punktide a–c kohaselt kohustatud vett nõuetekohaselt ja täielikult jälgima ja kontrollima. Lisaks peavad liikmesriigid nimetatud direktiivi artikli 5 lõike 6 kohaselt käivitatavate tegevusprogrammide tulemuslikkuse hindamiseks koostama ja rakendama sobivaid seireprogramme.

186 Tuleb siiski tõdeda, et käesoleval juhul ei heida komisjon Hispaania Kuningriigile ette, et ta on rikkunud oma kohustusi, mis tulenevad direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 1 koostoimes selle I lisa punkti A alapunktiga 3. Komisjon ei tugine sellise etteheite puhul ka selle direktiivi artikli 5 lõikele 6 ega nimetatud direktiivi artikli 6 lõikele 1 ega ka sama direktiivi artiklile 10 koostoimes selle V lisa punktiga 3, milles on ette nähtud, et liikmesriigid teatavad komisjonile eelkõige direktiivi 91/676 artikli 6 alusel toimunud seire tulemustest.

187 Seega tuleb kolmanda etteheite teine osa põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

188 Kõigist eespool toodud põhjendustes tuleneb, et:

– kuna Hispaania Kuningriik ei ole määranud nitraatide osas tundlikeks aladeks Baleaaride autonoomse piirkonna, Madridi autonoomse piirkonna ja Valencia autonoomse piirkonna veevõtu neid alasid, mis vastavad igale järgmisele reostunud mõõtepunktile:

  – Baleaaride autonoomne piirkond: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205;

  – Madridi autonoomne piirkond: TA 53306008 ning

  – Valencia autonoomne piirkond: JU210, JU209 ja JU202;

– ega ole Aragóni autonoomse piirkonna, Castilla-La Mancha autonoomse piirkonna, Castilla-Leóni autonoomse piirkonna, Extremadura autonoomse piirkonna ja Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammides ette näinud kõiki vajalikke kohustuslikke meetmeid

– ega ole võtnud ei täiendavaid ega tõhusamaid meetmeid seoses nitraadireostusega Aragóni autonoomses piirkonnas, Castilla-La Mancha autonoomses piirkonnas, Castilla-Leóni autonoomses piirkonnas ja Murcia autonoomses piirkonnas,

on Hispaania Kuningriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad nõukogu direktiivi 91/676 artikli 3 lõikest 4 koostoimes nimetatud direktiivi II ja III lisaga ning artikli 5 lõikega 5.

Kohtukulud

189 Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

190 Kodukorra artikli 138 lõike 3 kohaselt jäävad kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

191 Kuna käesolevas kohtuasjas rahuldati osa nõudeid komisjoni ja osa Hispaania Kuningriigi kasuks, siis tuleb nende kohtukulud jätta nende endi kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kuues koda) otsustab:

1. **Kuna Hispaania Kuningriik ei ole määranud nitraatide osas tundlikeks aladeks Comunidad Autónoma de Islas Baleareses (Baleaaride autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad de Madridis (Madridi autonoomne piirkond, Hispaania) ja Comunidad Valencianas (Valencia autonoomne piirkond, Hispaania) vooluvee (pinnavesi) ja imbevee (põhjavesi) võtu neid alasid, mis vastavad igale järgmisele reostunud mõõtepunktile:**

   – **Baleaaride autonoomne piirkond: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205,**

   – **Madridi autonoomne piirkond TA 53306008 ning**

   – **Valencia autonoomne piirkond: JU210, JU209 ja JU202;**

   – **ega ole Comunidad Autónoma de Aragóni (Aragóni autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha (Castilla-La Mancha autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad de Castilla y Leóni (Castilla-Leóni autonoomne piirkond, Hispaania), Comunidad Autónoma de Extremadura (Extremadura autonoomne piirkond, Hispaania) ja Madridi autonoomse piirkonna tegevusprogrammides ette näinud kõiki vajalikke kohustuslikke meetmeid**

   – **ega ole võtnud ei täiendavaid ega tõhusamaid meetmeid seoses nitraadireostusega Aragóni autonoomses piirkonnas, Castilla-La Mancha autonoomses piirkonnas, Castilla-Leóni autonoomses piirkonnas ja Comunidad Autónoma de la Región de Murcias (Murcia autonoomne piirkond, Hispaania),**

   on Hispaania Kuningriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad nõukogu 12. detsembri 1991. aasta direktiivi 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu

22. oktoobri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 1137/2008, artikli 3 lõikest 4, selle direktiivi muudetud versioonis artikli 5 lõikest 4 koostoimes selle direktiivi II ja III lisaga ning nimetatud direktiivi muudetud versioonis artikli 5 lõikega 5.

2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

3. Jätta Euroopa Komisjon ja Hispaania Kuningriigi kohtukulud nende endi kanda.

Allkirjad